ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 72ον ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 1936. Ἀριθ. 2

ΟΠΟΥ ΔΥΟ Ἢ ΤΡΕΙΣ

«Καὶ ἰδού, δύο ἐξ αὐτῶν ἐπορεύοντο ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς... Ἐμμαοὺς καὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. Καὶ ἐνῷ ὡμίλουν καὶ συνδιελέγοντο, πλησιάσας καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο μετ' αὐτῶν». (Λουκ. κδ'. 13—15)

Ἐκ τῶν δύο τούτων μαθητῶν, ὁ εἷς ὠνομάζετο Κλεόπας· ὁ ἄλλος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς. Δὲν γνωρίζομεν διατὶ ἐπορεύοντο εἰς Ἐμμαούς. Καὶ εἶναι πολὺ παράδοξον ὅτι αὐτοί, ὡς μαθηταὶ τοῦ σταυρωθέντος Διδασκάλου, ἔφευγον ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐνῷ εἶχον μάθει παρὰ τῶν ἄλλων μαθητῶν ὅτι ὁ τάφος τοῦ Διδασκάλου τὸ πρωῒ τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶχεν εὑρεθῇ κενὸς καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Διδάσκαλος εἶχεν ἐμφανισθῇ εἰς τὰς εὐσεβεῖς γυναῖκας, ἄρα ὅτι ἦτο ζῶν, ἀναστηθεὶς ἐκ τῶν νεκρῶν, ὅπως ὁ ἴδιος εἶχε προείπει πρὸς τοὺς μαθητάς. Πῶς λοιπὸν αὐτοὶ οἱ δύο μαθηταί, χωρὶς νὰ περιμείνουν νὰ ἐπαληθεύσουν ἓν τόσον καταπληκτικὸν γεγονός, ἀνεχώρουν ἐκ τῆς πόλεως καὶ μετέβαινον εἰς τὴν μικρὰν πολίχνην Ἐμμαούς; Ἡ τοιαύτη βιαστικὴ ἀπομάκρυνσίς των ἐσήμαινεν ἢ φόβον ἢ ἀπιστίαν. Ἢ δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου των ἢ ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους. Ἦσαν δηλαδὴ μαθηταὶ οὐχὶ πιστοὶ καὶ σταθεροί. ἀλλ' ἀσταθεῖς καὶ ἐλλιπεῖς κατὰ τὴν πίστιν.

Καὶ ὅμως μία σταγὼν ὕδατος εἶναι ὕδωρ καὶ εἷς σπινθὴρ εἶναι πῦρ καὶ ὀλίγη, ἔστω καὶ ἐλαχίστη καὶ ἐλλιπὴς πίστις, εἶναι μολον τοῦτο πίστις. Ὅτι δὲ οἱ δύο οὗτοι μαθηταὶ εἶχον εἰς τὰς καρδίας των πίστιν, ἔστω καὶ ἐλλιπῆ, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι βαδίζοντες ἦσαν «σκυθρωποὶ» (ἤτοι, περίλυποι) καὶ συνεζήτουν περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς θρυληθείσης ἀναστάσεως τοῦ Διδασκάλου, ὃν εἶχον ἀγαπήσει καὶ ἀκολουθήσει. Καὶ ἰδού, αὐτὸς οὗτος ὁ Διδάσκαλος τοὺς συναντᾷ καὶ πορεύεται μετ' αὐτῶν.

Τοῦτο ἦτο ἔνδειξις τῆς ***εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγάπης τοῦ Σωτῆρος πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ.*** Δὲν καταφρονεῖ τὴν ἡμέραν τῶν μικρῶν πραγμάτων οὔτε ἐγκαταλείπει τοὺς ἐλλιπεῖς καὶ κλονιζομένους καὶ ἀδυνάτους κατὰ τὴν πίστιν. «Κάλαμον συντετριμμένον δὲν θέλει θλάσει καὶ λινάριον καπνίζον δὲν θέλει σβέσει, ἕως οὗ ἐκφέρῃ εἰς νίκην τὴν κρίσιν» (Ματθ. ιβ'. 20). Σπεύδει νὰ συναντήσῃ τοὺς δύο τούτους ἀποροῦντας καὶ ἀπηλπισμένους μαθητὰς καὶ νὰ τοὺς φωτίσῃ καὶ ζωογονήσῃ. Ὅπως ἄλλοτε τὸν Πέτρον, ὅταν ἐβυθίζετο εἰς τὰ κύματα, ἀνέσυρεν ἐκ τῆς χειρὸς μὲ τὰς λέξεις: «Ὀλιγόπιστε, διατὶ ἐδίστασας;» οὕτω καὶ τοὺς δύο τούτους μαθητὰς ἀνασύρει ἐκ τῶν δισταγμῶν καὶ ἀμφιβολιῶν, ἑρμηνεύων εἰς αὐτοὺς τὰς Γραφὰς καὶ δίδων εἰς αὐτοὺς νέον φῶς, νέαν ἐλπίδα, νέαν πίστιν,

ὥστε νὰ «καίωνται αἱ καρδίαι αὐτῶν» ἐκ τῶν λόγων Αὐτοῦ. Καὶ τόση ἦτο ἡ μεταβολὴ εἰς τὰς ψυχάς των, ὥστε ἅμα Τὸν ἐγνώρισαν καὶ Αὐτὸς ἐγένετο ἄφαντος ἀπ᾽ αὐτῶν, εὐθὺς σηκωθέντες τὴν αὐτὴν ὥραν, παρ᾽ ὅλην τὴν κούρασιν τῆς ὁδοιπορίας των (60 σταδίων), ἐπέστρεψαν εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ μεταδώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους μαθητὰς τὴν χαροποιὰν εἴδησιν ὅτι εἶδον καὶ συνωμίλησαν μὲ τὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν Διδάσκαλον.

Ἀλλ᾽ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς τοὺς δύο μαθητὰς εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς Ἐμμαοὺς ἀποδεικνύει καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς ὑποσχέσεως Αὐτοῦ: ***«Ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομά Μου, ἐκεῖ εἶμαι Ἐγὼ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν»*** (Ματθ. ιη΄. 20). Ὁπουδήποτε—εἰς τὸν οἶκον, εἰς τὴν ὁδόν, εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὸν ναὸν—ἀκόμη καὶ ὅταν μόνον δύο εὑρεθοῦν μαζὺ διὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὸν Χριστὸν ἢ νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὸ ὄνομά Του, δύνανται νὰ ἦναι βέβαιοι ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς θὰ τιμήσῃ τὴν συνάντησίν των μὲ τὴν ἀόρατον Αὐτοῦ παρουσίαν.

Τὸ τρίτον μάθημα, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει τὸ ἐπεισόδιον τῶν δύο μαθητῶν, τῶν πορευομένων πρὸς Ἐμμαούς, εἶναι ὅτι, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν τὸν Χριστὸν παρόντα εἰς τὰς συναθροίσεις μας, πρέπει Αὐτὸς νὰ ἦναι τὸ ἀντικείμενον τῆς συνομιλίας καὶ τῶν σκέψεών μας. Οἱ δύο ἐκεῖνοι μαθηταὶ ἦσαν ὀλιγόπιστοι καὶ ἀπηλπισμένοι· ἐν τούτοις, καθ᾽ ὅλην τὴν μακρὰν ὁδοιπορίαν θέμα τῆς συνομιλίας των ἦτο ὁ Διδάσκαλός των. Αἱ καρδίαι των ἐφλέγοντο ἀπὸ ἀγάπην πρὸς Αὐτὸν καὶ ἀπὸ πόνον διὰ τὴν στέρησίν Του, ὡς ἐνόμιζον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Διδάσκαλος ἔσπευσε νὰ ἑνωθῇ μαζύ των εἰς τὴν ὁδοιπορίαν καὶ τὴν συνομιλίαν των, καὶ νὰ τοὺς παρηγορήσῃ καὶ ἐνισχύσῃ.

Οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι ἂς συνομιλοῦν καὶ ἂς συζητοῦν διὰ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀγαποῦν νὰ συνομιλοῦν διὰ τὸν Κύριον καὶ Σωτῆρά των καὶ νὰ ἐπαινοῦν τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν Αὐτοῦ. Τότε θὰ Τὸν ἔχουν πάντοτε παρόντα! ***(Ἐκ τῶν ἀνεκδότων τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη.)***

Ο ΩΡΥΟΜΕΝΟΣ ΛΕΩΝ

«Ἐγκρατεύθητε, ἀγρυπνήσατε· διότι ὁ ἀντίδικός σας Διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιέρχεται ζητῶν τίνα νὰ καταπίῃ». (Πέτρ. Α΄. ε. 8)

Ἀπὸ τριῶν σχεδὸν ἑκατονταετηρίδων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἐν Λονδίνῳ γίνεται κατ᾽ ἔτος κατὰ τὴν 16ην Ὀκτωβρίου συνάθροισις ἑσπερινὴ καὶ κήρυγμα ἐπικαλούμενον, ***Τὸ κήρυγμα τοῦ Λέοντος.*** Εὐγενής τις κάτοικος τοῦ Λονδίνου κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, χρηματίσας ποτὲ καὶ Λόρδος Δήμαρχος, ἐτύγχανε περιηγούμενος τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς μετὰ μεγάλης συνοδίας, ὅτε αἴφνης βλέπει μετὰ τρόμου λέοντα πλησιάζοντα πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς ἐρήμου. Οἱ ἄνθρωποί του εὑρίσκοντο μακρὰν καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀκούσωσιν, ἐὰν ἤθελε κραυγάσῃ, αὐτὸς δὲ εὑρέθη πάντῃ ἄοπλος. Ἐν τῇ ἀπογνώσει αὐτοῦ ἐνθυμηθεὶς τὸν Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων, ἐγονάτισεν ἐκεῖ ἐνώπιον τοῦ λέοντος καὶ κλείσας τοὺς

ὀφθαλμοὺς ἤρξατο θερμῶς προσευχόμενος πρὸς τὸν Θεόν. Ὅτε ἐτελείωσεν ἡ προσευχή, ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς περιέβλεψε καὶ οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ὁ λέων. Ὅτε μετὰ τὸ τέλος τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ ἐπέστρεψεν εἰς Λονδῖνον, κατέθηκε χρηματικόν τι ποσὸν εἰς τὴν Τράπεζαν, ὅπως διὰ τῶν τόκων διανέμωνται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα κατ᾽ ἔτος τῇ 16ῃ Ὀκτωβρίου βοηθήματα εἰς τοὺς πτωχούς, καὶ γίνηται διδασκαλία ἀπ᾽ ἄμβωνος πρὸς τὸν λαὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἐνορίας αὐτοῦ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς θαυμαστῆς αὐτοῦ διασώσεως.

Σήμερον οἱ ζῶντες λέοντες περιωρίσθησαν εἰς ὀλίγα μόνον καὶ ταῦτα τὰ πλέον ἀπόκεντρα μέρη τῆς γῆς. Εὑρίσκονται δ᾽ ὅμως λέοντες οὐκ᾽ ὀλίγοι ἐν θηριοτροφείοις καὶ ζωολογικοῖς κήποις, ἀλλὰ ἐντὸς σιδηροφράκτων κλωβῶν, ὥστε νὰ ὦσι παντάπασιν ἀκίνδυνοι εἰς τοὺς θεατάς. Ὑπάρχουσι καὶ λέοντες ὅλως ἀβλαβεῖς, οἱ ἐν μουσείοις ἐστημένοι, ὡς καὶ οἱ μαρμάρινοι ἢ ὀρειχάλκινοι· ἀλλὰ νὰ εὑρεθῇ τις, ὡς ὁ Ἄγγλος ἐκεῖνος, ἐνώπιον ζῶντος λέοντος ἐν τῇ ἐρημίᾳ, ἡ συνάντησις εἶναί τι ἐξόχως σοβαρόν· διότι εἶναι θηρίον ἰσχυρότατον, τολμηρότατον καὶ φοβερώτατον. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ζῶντος καὶ πραγματικοῦ λέοντος ὑπάρχει τι ἔτι φοβερώτατον καὶ ἰσχυρότερον, λέων ὠρυόμενος καὶ στράτευμα λεόντων, ὁ Διάβολος μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀνάγκη πάσῃ δυνάμει καὶ κατὰ πάντα τρόπον νὰ φυλαχθῶμεν, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐν τῷ προκειμένῳ ἐδαφίῳ παραινεῖ ἡμᾶς προτρέπων εἰς νηφαλιότητα καὶ προσοχήν: «Ἐγκρατεύθητε, ἀγρυπνήσατε· διότι ὁ ἀντίδικός σας Διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιέρχεται ζητῶν τίνα νὰ καταπίῃ».

Α΄. ***Ὁ λέων.*** Ἐκ ψυχῆς οἰκτείρω τοὺς ἀνθρώπους ***τοὺς μὴ πιστεύοντας εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.*** Μεγαλειτέραν ἐκδούλευσιν δὲν ἠδύναντο νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸν παρὰ ταύτην, ἀπορρίπτοντες καθ᾽ ἑαυτοὺς πᾶσαν ἰδέαν ἢ ὑποψίαν περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ καὶ ζητοῦντες καὶ ἄλλους νὰ πείσωσιν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἐπιτυχίας οἱουδήποτε στρατηγοῦ κεῖται εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπόκρυψιν τῶν δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν καὶ κινήσεων αὐτοῦ. Εἰς τὸν στοιχειώδη λοιπὸν τοῦτον ὅρον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Πονηροῦ συντρέχει μὲ τόσην ἀφέλειαν καὶ μωρίαν αὐτὸ τὸ θῦμα αὐτοῦ. Καὶ φαντάζεται ὁ ἀρνούμενος τὴν ὕπαρξιν τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ὅτι δεικνύει οὕτω ἰσχὺν διανοίας. Πόθεν; Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν πνευματικὸς κόσμος; Δὲν ὑπάρχουσι πνευματικαὶ ὑπάρξεις, πνευματικὰ πλάσματα; Ἡ δημιουργικὴ λοιπὸν ἱκανότης τοῦ Θεοῦ, ἡ παραγαγοῦσα εἰς τὸ εἶναι τὴν ὕλην, ἡ διαμορφώσασα ἐκ τῆς ὕλης ζῶντας ὀργανισμοὺς ἀπὸ τοῦ ταπεινοτάτου φυτοῦ μέχρι τοῦ πολυπλόκου ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ συνάψασα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸν ζωϊκὸν ὀργανισμὸν μετὰ ἀΰλου ὑπάρξεως, τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἐσταμάτησεν ἀκριβῶς εἰς τὸ μεταίχμιον τοῦ ὑλικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου καὶ ἐξαντλήσασα τὴν σοφίαν καὶ δύναμιν αὐτῆς, δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω; Πόσον λογικωτέρα εἶναι ἡ Γραφὴ ἡ ἀποκαλύπτουσα ὑμῖν τὴν ὕπαρξιν ἀπειροπληθῶν πνευματικῶν δημιουργημάτων, ἅπερ συλλήβδην καλεῖ ***ἀγγέλους,*** καὶ τὰ ὁποῖα διακρίνει εἰς μεγάλας τάξεις, καλοῦσα διὰ σημαντικῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ***θρόνους,*** τὰ δὲ ***κυριότητας,*** τὰ δὲ ***ἐξουσίας,*** τὰ δὲ ***χειρουβείμ,*** τὰ δὲ ***σεραφείμ κλπ. κλπ.*** Ἀναμφιβόλως οὔτε ἡ σοφία οὔτε ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ περιωρίσθησαν

εἰς μόνα τὰ ἐπὶ γῆς ὁρατὰ πλάσματα, ἀποκαμοῦσα ἐν τῇ πλάσει τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀναρίθμητος ποικιλία ἔργων αὐτοῦ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν, ἂν καὶ ἀγνώστων ἡμῖν καὶ δημιουργημάτων, ὧν τὴν δύναμιν καὶ τελειότητα ἀδύνατον εἰς ἡμᾶς νὰ προεικάσωμεν. Ὑπάρχοντος δὲ μεγάλου καὶ ἐκτεταμένου πνευματικοῦ κόσμου, τί κωλύει νὰ ὑπάρχωσι καὶ ***πονηρὰ ἢ πεπτωκότα πνεύματα,*** ὡς ὑπάρχουσι πονηροὶ καὶ πεπτωκότες ἄνθρωποι — καὶ τοιοῦτοι πάντες ἐκ γενετῆς; Τοῦτο δὲ τὸ καθ' ὁλοκληρίαν πιθανὸν ἐν τῇ σκέψει βεβαιοῖ ὡς πραγματικὸν διὰ τῆς ἀποκαλύψεώς της ἡ Γραφή. Ἕκαστος δὲ ἂν σκεφθῇ ὡρίμως, θὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως ἡ τόση ἀφθονία τοῦ ἠθικοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ· καὶ ἂν δώσῃ προσοχὴν εἰς τὰ ἐν ἑαυτῷ συμβαίνοντα, θὰ παρατηρήσῃ ὅτι πολλάκις ***ὁ πειρασμὸς ἔρχεται ὡς ἐκτὸς ἑαυτοῦ,*** ὡς ἐὰν φίλος καλῇ τὸν φίλον αὐτοῦ καὶ παρακινῇ εἰς κακήν τινα πρᾶξιν. Διότι εἶναι μὲν ἀναντίρρητον ὅτι «πειράζεται ἕκαστος ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐπιθυμίας παρασυρόμενος καὶ δελεαζόμενος» (Ἰακ. α΄. 14), ἀλλ' εἶναι ἐπ' ἴσης ἀληθὲς ὅτι πολλάκις ἡ ἐπιθυμία ***ἀνακινεῖται ἔξωθεν·*** τοῦτο δὲ ἰδίως διακρίνει ὁ ἀναγεγεννημένος ἄνθρωπος, ὅστις «ἡδύνεται μὲν εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον» (Ρωμ. ζ΄. 22), ἀλλ' ἔχει νὰ παλαίσῃ πρὸς τοὺς ὑπαινιγμοὺς τοῦ Πονηροῦ, ὅστις εὑρίσκει ἔδαφος καλλιεργείας τὴν παλαιὰν καὶ πεπτωκυῖαν αὐτοῦ φύσιν, ἧς τὰ λείψανα δὲν ἐξέλιπον.

Ὁ Πονηρός, ὡς πνεῦμα ἰσχυρὸν καὶ ἐξόχως δραστήριον καὶ ἔχον ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ πληθὺν ἄλλων ὁμοφρόνων πνευμάτων, σπεύδει πανταχοῦ ἵνα πράξῃ τὸ κακόν, εὑρίσκων εὐχαρίστησιν εἰς αὐτό, ὡς καὶ πᾶς διεφθαρμένος καὶ κακὸς ἄνθρωπος πᾶσαν περίστασιν πρὸς τοὺς πονηροὺς αὐτοῦ σκοποὺς ἐπιμελῶς ἐκμεταλλευόμενος. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος συντρέχει εἰς τὴν διευκόλυνσιν τοῦ φθοροποιοῦ ἔργου ἐκείνου, καὶ ἔχει ἱδρύσῃ λαμπρὰ μέρη καὶ ἑλκυστικὰ ἔθιμα πρὸς ὑποδοχήν αὐτοῦ, ἔνθα στήνει ἀνέτως τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ὀρχεῖται ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ θυμάτων· οἷον τὰ ποικίλα ποτοπωλεῖα, τὰ καταγώγια τῆς διαφθορᾶς, τὰ ἁμαρτωλὰ θεάματα (καὶ εἶναι κατὰ πολὺ τὰ πλεῖστα ἁμαρτωλά), τοὺς σχίζοντας τὸν πέπλον τῆς ἁγνότητος εὐρωπαϊκοὺς χορούς, τὰ ἐναλλὰξ μεταβάλλοντα τοὺς θαμῶνας αὐτῶν εἰς ἠλιθίους καὶ εἰς λῃστὰς χαρτοπαικτεῖα, καὶ τὰ παρόμοια. Ἀλλ' οὐδεὶς τόπος εἶναι δ' αὐτὸν ἀπρόσιτος· ἰδίως μάλιστα φροντίζει νὰ παρευρίσκηται ὅπου κηρύττεται τὸ Εὐαγγέλιον, ἵνα ἁρπάσῃ τὸ σπειρόμενον ἀπὸ τῆς καρδίας, ἢ νὰ παρατρέψῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ ἀπὸ τῶν λεγομένων εἰς ἄλλα ἀντικείμενα. ἢ νὰ παρεξηγήσῃ καὶ διαστρέψῃ εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκροατοῦ τοὺς λόγους τοῦ κήρυκος, ἤ, ὅπερ συνηθέστερον, νὰ ὑποδεικνύῃ ἑκάστοτε εἰς τὸν ἀκροατὴν εἰς τίνα ἐκ τῶν γνωρίμων καὶ φίλων αὐτοῦ ἁρμόζουσι τὰ λεγόμενα, ὥστε νὰ μὴ καταλήξῃ εἰς συμπεράσματα ἀτομικὰ καὶ ἀφυπνισθῇ. Τοιοῦτος ὁ λέων καὶ τοιαύτη ἡ τόλμη αὐτοῦ καὶ ἐπίμονος δραστηριότης.

Β΄. ***Ὁ ὠρυόμενος λέων.*** Ἡ ἔκφρασις αὐτη δεικνύει τὸ πάθος καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν μοχθηρίαν ὑφ' ὧν ὠθεῖται καὶ ἐμπνέεται τὸ πονηρὸν πνεῦμα. Περὶ τῶν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ζώντων ἀληθῶς δὲν ἀνησυχεῖ πολύ, διότι κατέχει αὐτοὺς ὡς

προθύμους ὑπηκόους καὶ θέλγει καὶ γοητεύει εἰς ὑποταγήν. Ἡ μόνη ἀνησυχία αὐτοῦ εἶναι περὶ αὐτῶν μήπως κατά τινα τρόπον ἀφυπνισθῶσι καὶ ἔλθωσιν εἰς συναίσθησιν τῆς ἑαυτῶν καταστάσεως· διὰ τοῦτο ὁ Πονηρὸς καθυσυχάζει αὐτοὺς τὸ μὲν παρουσιάζων ἐνώπιον αὐτῶν τὰς ἐκ τῆς ἁμαρτίας εὐχαριστήσεις διὰ τῆς διεγέρσεως τῶν κτηνωδῶν ὁρμῶν, τὸ δὲ ἐγείρων θόρυβον, ἵνα καταπνίξῃ τῆς συνειδήσεως τὰς διαμαρτυρίας, σχεδὸν δὲ πάντοτε μεγαλοποιῶν καὶ ἐγκωμιάζων τὰς τυχαίας ἀναλαμπὰς εὐγενοῦς τινος πράξεως, τὴν σπανίαν ἐμφάνισιν ἀρετῆς τινος, τὰς ἐξ ὑπολογισμοῦ μικρὰς καὶ ἀραιὰς ἀγαθοεργίας· διότι εἶναι ψεύστης καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ψεύδους (Ἰω. η'. 44), ἡ δὲ κολακεία εἶναι τὸ μιαρώτατον ὅσον καὶ ἀποτελεσματικώτατον εἶδος τοῦ ψεύδους.

Ἀλλὰ κατὰ τῶν ἀφυπνισθέντων καὶ μετανοησάντων καὶ ἀπελευθερωθέντων ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμαρτίας διὰ τῆς μετὰ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συμφιλιώσεως καὶ τῆς δι' Ἁγίου Πνεύματος ἀναγεννήσεως ὁ Διάβολος ἀσκεῖ ὅλην αὐτοῦ τὴν μακρὰν τέχνην καὶ ἐξερεύγεται ἅπαν αὐτοῦ τὸ πάθος καὶ τὴν ὀργήν· εἶναι ὡς λέων ὠρυόμενος. Ἀληθῶς καὶ εἰς αὐτοὺς παρουσιάζει τὰ ψευδῆ καὶ ἀπατηλὰ θέλγητρα τοῦ κόσμου, ἵνα ἀποσπάσῃ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀπὸ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων καὶ πειρᾶται νὰ πείσῃ αὐτοὺς ὅτι ὑπάρχουσι καὶ μικραὶ ἁμαρτίαι πράγματι μηδαμιναὶ καὶ δυνάμεναι νὰ θεωρηθῶσιν ἀθῷαι. Ὡς πολύπειρος ἁλιεὺς γινώσκει καλῶς πῶς νὰ κρύψῃ τὸ ἄγκιστρον ὑπὸ τὸ δελεαστικώτατον δέλεαρ, καὶ ἐνίοτε ἐπιτυγχάνει, ὁπότε σύρει τὸ θῦμά του θριαμβευτικῶς ὡς ἀράμενος μεγάλην νίκην κατὰ τῆς ἀληθείας καὶ ἐκμεταλλεύεται τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσιν, ἐπεκτείνων εἰς τὴν μεγίστην δυνατὴν ἀκτῖνα τοῦ σκανδάλου τὴν ἐπίδρασιν. Ἀλλ' καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἔτριξε κατὰ τρομερὸν τρόπον τοὺς ὀδόντας του ὁ ὠρυόμενος λέων καὶ δὲν ἐκορέσθη ἐγείρων διωγμοὺς μεγάλους, φρικτούς, ἀνηλεεῖς κατὰ τῶν ὁριστικῶς ἐγκαταλιπόντων τὸ ἐπαίσχυντον αὐτοῦ στρατόπεδον. Ἀπερίγραπτα εἶναι τὰ φρικώδη βασανιστήρια, τὰ ὁποῖα αὐτὸς μόνον ἠδύνατο νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς ἀθλίους αὐτοῦ ὑπηκόους ἵνα μεταχειρισθῶσι κατὰ τῶν ταπεινῶν καὶ ἀκάκων τῆς ἀληθείας ὀπαδῶν. Ἐπισείων δὲ τὰ βασανιστήρια ταῦτα καὶ τὸν βίαιον θάνατον ἐπεζήτησε πάντοτε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκφόβισιν, τὴν ἀποδειλίασιν τὴν ὑποχώρησιν, τὴν ἄρνησιν τῆς ἀληθείας παρ' ἐκείνων, καθ' ὧν ὠρυόμενος καὶ ἀπειλῶν ἐπιτίθεται. Εἶδε τὴν ἐπίθεσιν αὐτοῦ ταύτην ὁ Παῦλος ὅτε ἔστη ἐνώπιον τοῦ Νέρωνος, καὶ γράφει πρὸς τὸν Τιμόθεον (Β'. δ'. 16—18): «Ἐν τῇ πρώτῃ ἀπολογίᾳ μου δὲν μὲ παρεστάθη οὐδείς.... ἀλλ' ὁ Κύριος μὲ παρεστάθη, διὰ νὰ πληρωθῇ δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα νὰ ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ***ἠλευθερώθην ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος***»· ὅπερ ἐνόμισάν τινες ὅτι δηλοῖ τὸν Νέρωνα· ἀλλ' ὅ,τι εὐθὺς ἀκολουθεῖ δεικνύει φανερῶς ὅτι ***ἄλλον λέοντα*** ἐννοεῖ ὁ Ἀπόστολος· διότι προσθέτει: «καὶ θέλει μὲ ἐλευθερώσῃ ὁ Κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ θέλει μὲ διασώσῃ διὰ τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν αὐτοῦ»· ἐξ οὗ γίνεται κατάδηλον ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἐννοεῖ τὸν ***ὠρυόμενον τοῦτον λέοντα,*** ὅστις ἐζήτησε διὰ τοῦ ἄλλου ἐκείνου ἀνθρωπομόρφου λέοντος, τοῦ Νέρωνος, νὰ ἐκφοβίσῃ αὐτὸν καὶ νὰ ἐξαναγκάσῃ εἰς ἄρνησιν τοῦ Κυρίου, καταπίνων οὕτω καὶ τὸν πολυχρόνιον ἐργάτην τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πάντας ὅσοι ἐκ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ἤθελον σκανδαλισθῇ.

᾿Αλλ᾿ ἔτι φοβερώτερος καὶ κατὰ πολὺ ἐπικινδυνότερος εἶναι ὁ ὠρυόμενος οὗτος λέων, ὅταν, συμπνίγων τὸν βρυχηθμὸν τῆς ἀπειλῆς καὶ ἐναλλάσσων τὸ προσωπεῖον τῆς φρίκης, διὰ τῆς μορφῆς ἀρχαίου καὶ συνετοῦ φίλου, προσέρχεται ὡς συμβουλεύων τὸ ὀρθόν, λαμβάνων καὶ τὰς Γραφὰς ἀνὰ χεῖρας, τὰς ὁποίας ποικιλοτρόπως μέχρι τοῦδε περιέκοψε καὶ παρηρμήνευσε. Εἶναι τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ στρατήγημα, καθ᾿ ὃ «αὐτὸς ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός». (Κορ. Β΄. ια΄. 14)· καὶ πολλοὶ ἀντιστάντες κατὰ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ μεθοδειῶν ἐνέπεσον εἰς τὴν παγίδα τῆς τοιαύτης παραπλανήσεως, ἐπειδὴ διὰ τῶν σοφῶν κατὰ τὸ φαινόμενον ἑρμηνειῶν αὐτοῦ ἐκολάκευσε καὶ ἱκανοποίησεν ὡρισμένας αὐτῶν προσωπικὰς ἀδυναμίας.

Τοιοῦτος ὁ ὠρυόμενος λέων· ἐχθρὸς ἀπηνής, ἀκοίμητος καὶ ἀκάματος· καλούμενος ***ἀντίδικος*** τῶν σεσωσμένων, διότι παντὶ σθένει ἀγωνίζεται νὰ ἀποδείξῃ αὐτοὺς ἀναξίους τῆς εἰς αὐτοὺς δοθείσης χάριτος, καθ᾿ ὧν ὠρύεται ὡς ὁ πειναλέος λέων τῆς ἐρήμου, διψῶν δι᾿ αἷμα καὶ θῦμα.

Γ΄. ***Πῶς νικᾶται ὁ λέων οὗτος;*** Δύο τινὰ συμβουλεύει ἐν τῷ προκειμένῳ ἐδαφίῳ ὁ ᾿Απόστολος. Τὸ πρῶτον εἶναι ***«νήψατε»***, ἔστε νηφάλιοι, ἐγκρατεύθητε. Ἡ ὑποχώρησις εἰς τὰς ἀδυναμίας ἡμῶν εἶναι ἀληθὴς συμμαχία μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, τουτ᾿ ἔστιν αὐτὸ τοῦτο προδοσία τῆς ψυχῆς. Πονηρός τις ἄνθρωπος ἠθέλησέ ποτε νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τοῦ Διαβόλου· καὶ εἶπε βεβαίως πολλὰς καὶ μεγάλας ἀνοησίας· ἀλλ᾿ εἶπε καὶ μίαν μεγάλην ἀλήθειαν: «Παραπονοῦνται πολλοί», εἶπε «κατὰ τοῦ Διαβόλου, διότι τοὺς ὠθεῖ εἰς τὸ κακόν· ἀλλ' οἱ πλεῖστοι αὐτῶν σπεύδουσι νὰ προϋπαντήσωσιν αὐτὸν ἐρχόμενον». Ὁ ὑποχωρῶν εἰς πᾶσαν ἁμαρτωλὴν αὐτοῦ ἀδυναμίαν οὐ μόνον δὲν παλαίει κατὰ τοῦ Πονηροῦ, ἀλλὰ μάλιστα προσκαλεῖ αὐτὸν καὶ προϋπαντᾷ καὶ διευκολύνει. Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν κατωφέρειαν δὲν φαίνεται σπουδαῖον, καὶ εἶναι τόσον κατὰ τὸ φαινόμενον μηδαμηνόν! ἀλλὰ τὰ κατόπιν ἀκολουθοῦντα βήματα γίνονται σοβαρώτερα, ἐν ᾧ ἡ πρὸς τὴν κατωφέρειαν φορὰ καθίσταται ἰσχυροτέρα, ἕως οὗ ἡ ἀντίστασις καθίσταται πλέον ἀνθρωπίνως ἀδύνατος. Διὰ τοῦτο ἀνάγκη μεγίστης προσοχῆς μὴ ληφθῇ ποτὲ τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὰ κάτω. Τοιαύτη ἡ σημασία τῆς συμβουλῆς «νήψατε», δηλαδὴ ***«ἐγκρατεύθητε»***.

Τὸ δεύτερον, ὅπερ συμβουλεύει ὁ ᾿Απόστολος, εἶναι ***«γρηγορήσατε»***, δηλαδὴ ἀγρυπνήσατε». Ὑπάρχει λοιπὸν ἀνάγκη ***προσοχῆς***. ᾿Εὰν εἰς τὰς συναλλαγὰς ἡμῶν δὲν δεχώμεθα παρ᾿ ἀλλήλων χρήματα χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὰ ἂν ἦναι ὅσα καὶ λέγονται καὶ ἂν ἦναι γνήσια τὰ νομίσματα καὶ οὐχὶ κίβδηλα, πόσῳ μεγαλειτέραν προσοχὴν πρέπει νὰ ἀσκήσωμεν σχετικῶς πρὸς τὰ αἰώνια συμφέροντα τῶν ψυχῶν ἡμῶν; Οὐδὲν ὑπάρχει μικρὸν καὶ ἀσήμαντον, ὁπόταν ἐγγίζῃ τὰς Εὐαγγελικὰς ἀρχὰς καὶ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος ἡμῶν. Οὔτε ἔργον, οὔτε φιλία στενή, οὔτε φοίτησις εἰς ὡρισμένα μέρη, οὔτε ἀνάγνωσις ὡρισμένου τύπου βιβλίων δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀσήμαντα καὶ μηδαμινά. Ἡ ἔλλειψις ἐπαγρυπνήσεως εἰς τὰ τοιαῦτα ἀνοίγει τὴν θύραν εἰς τὴν εἰσόρμησιν τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς διαφθορᾶς. ᾿Ανάγκη μεγίστης καὶ ἀγρύπνου προσοχῆς. Ὡς ὁ στρατὸς δὲν δύναται νὰ σταθῇ πρὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἂν μὴ περιβάλληται ὑπὸ δικτύου ἀγρύπνων

φρουρῶν, οὕτως ὁ Χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ ζήσῃ χριστιανικῶς ἄνευ τῆς ἀναγκαίας ταύτης ἀγρυπνίας.

Ἥ τε ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐν τῇ ἀσκήσει ὑποδεικνύουσι τὴν ἀνάγκην τῆς **προσευχῆς**· διότι ταῦτα ὑπερβαίνουσι τὰς ἀνθρωπίνας δυνάμεις. Δύναταί τις εὐκόλως νὰ ἐπιδοκιμάζῃ τὰ λεγόμενα καὶ νὰ προβῇ εἰς ἀποφάσεις ὅπως τοῦ λοιποῦ ἀσκήσῃ καὶ ἐγκράτειαν πραγματικὴν καὶ προσοχὴν ἀδιάπτωτον· ἀλλ' ἀπὸ τῆς καλῆς ἀποφάσεως μέχρι τῆς ἐμπράκτου ἐκτελέσεως ἡ ἀπόστασις εἶναι παμμεγίστη· διότι ἡ ἀπόφασις εἶναι τὸ συμπέρασμα, εἰς ὃ εὐκόλως καταλήγει ἡ θεωρητικῶς σκεπτομένη διάνοια· ἀλλὰ ἡ ἐκτέλεσις ἀπαιτεῖ δύναμιν ἠθικήν, ἥτις ἐκ φύσεως δὲν εὑρίσκεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ προστρέξῃ τις εἰς τὴν πηγὴν τῆς δυνάμεως, εἰς τὸν χορηγὸν τῆς ζωῆς, εἰς τὸν οὐράνιον Πατέρα διὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς «διὰ θανάτου κατήργησε τὸν ἔχοντα τὸ κράτος τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν Διάβολον», καὶ διὰ τοῦτο δύναται νὰ μεταδώσῃ τὴν νίκην καὶ εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ αἰτούμενον (Ἑβρ. β'. 14).

Ἵνα δὲ ἡ προσευχὴ ᾖ ἀποτελεσματική, ἀνάγκη νὰ συνυπάρχῃ ἡ εἰλικρινὴς καὶ ὁλοσχερὴς παραχώρησις καὶ ἀφιέρωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν Θεόν· διότι δὲν πρέπει νὰ νομίσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς παρέχει ἑαυτὸν εἰς ἡμᾶς ὅπως ἐκμεταλλευθῶμεν αὐτὸν πρὸς ἰδίαν ἡμῶν αὐτῶν εὐχαρίστησιν καὶ κατὰ τὸ ἴδιον ἡμῶν αὐτῶν θέλημα. Ἐξ ἐναντίας πρόκειται ἡμεῖς νὰ χρησιμεύσωμεν εἰς τὸν Θεὸν ὡς ὄργανα τῶν βουλῶν αὐτοῦ καὶ ὡς συντελεσταὶ τῆς δόξης αὐτοῦ. (Ἡσ. μη'. 11).

Ὁ λέων οὗτος ὁ ὠρυόμενος εἶναι ἐνταῦθα, ἐν ᾧ γράφονται αἱ γραμμαὶ αὗται περὶ αὐτοῦ. Ἀναμφιβόλως εἶναι πάλιν ἐνταῦθα, ἐν ᾧ ἀναγινώσκονται. Εἶσαι ἆρά γε ἀπηλλαγμένος αὐτοῦ, φίλε ἀναγνῶστα, ἢ διατελεῖς εἰσέτι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ; Ἐξέτασον σεαυτόν. Τίνος θέλημα ἐξυπηρετεῖς; Εἰς τίνα ὑπακούεις; Ἡ Γραφὴ λέγει καὶ τὸ λογικὸν ἐπιβεβαιοῖ τὴν σοβαρὰν ταύτην ἀλήθειαν: «Δὲν ἐξεύρετε ὅτι εἰς ὅντινα παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους πρὸς ὑπακοήν, εἴσθε δοῦλοι ἐκείνου, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπακούετε, ἢ τῆς ἁμαρτίας πρὸς τὸν θάνατον, ἢ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὴν δικαιοσύνην;» (Ρωμ. ς'. 16). Ἐὰν εὑρίσκῃς ὅτι εἰσέτι ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ διατελεῖς, μετανόησον εὐθὺς καὶ κραύγασον πρὸς τὸν Κύριον, ὅπως σὲ ἀπαλλάξῃ· διότι ὁ λέων οὗτος ἀναμφιβόλως θὰ σὲ καταπίῃ ἡμέραν τινά, ὁπότε πᾶσα σωτηρία θὰ ᾖ ἀδύνατος. Ἐὰν δὲ βλέπῃς ὅτι ἔχεις ἀπελευθερωθῇ διὰ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ σωτηρίας, τότε πρόσεχε, διότι ὁ ὠρυόμενος λέων εἰσέτι δὲν ὡμολόγησε τὴν ἧτταν, οὔτε ἦλθεν εἰσέτι ἡ ἐποχὴ τοῦ περιορισμοῦ αὐτοῦ ἀλλὰ ἐπιμένει καταπολεμῶν πᾶν ἀγαθὸν καὶ μολύνων πᾶν ὅ,τι φαίνεται καθαρόν, καὶ περιέρχεται ἀκαμάτως ζητῶν τίνα νὰ καταπίῃ. Κατὰ τοῦ λέοντος τούτου στῶμεν μετὰ θάρρους καὶ πεποιθήσεως ἐπὶ τὸ τετελεσμένον ἔργον τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐπὶ τοῦ σταυροῦ συνέτριψε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχαίου τούτου ὄφεως καὶ χορηγεῖ τὴν νίκην κατὰ τοῦ ἤδη ὡς λέοντος περιερχομένου εἰς πάντα, ὅστις μετὰ πίστεως ἐπικαλεῖται Αὐτόν, εἰλικρινῶς παραχωρῶν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὁλοσχερῆ Αὐτοῦ κυβέρνησιν καὶ διοίκησιν.

(«Χριστιανικαὶ Μελέται», Β'. σελ. 360—367).

Ξ. Π. Μόσχου.

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ὑπὸ **Φρειδερίκου Φάρραρ.**

(κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ 'Αγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ἡ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλήμ.

Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Ἁγίας Πόλεως τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου ἀποτελοῦσι φρικιαστικὸν ἀνάγνωσμα. Ἀφοῦ τὸ τελευταῖον μέρος τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Τακίτου ἀπωλέσθη, ἡ μόνη σχετικὴ ἱστορικὴ πηγή, ἣν ἔχομεν διὰ τὰ γεγονότα ταῦτα, εἶναι ὁ «Ἰουδαϊκὸς Πόλεμος» τοῦ Ἰωσήπου. (¹)

Καλὸν διὰ τὴν ὑστεροφημίαν τοῦ Ἰωσήπου θὰ ἦτο, ἂν οὗτος εἶχε περιορισθῆ εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς «Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας» του καὶ εἰς τὸν «Διάλογον κατὰ Ἀπίωνος». Εἰς τὸν «Ἰουδαϊκὸν Πόλεμον» καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν του ἀποκαλύπτει αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς ἀναίσθητον καὶ ἀναίσχυντον ἐξωμότην. Ἄνθρωπος, ὅστις παρηκολούθησεν ἀσυγκίνητος ἐκ τοῦ ἀρχηγείου τοῦ Τίτου ὅλας τὰς φρικαλεότητας τῆς πολιορκίας καὶ τὴν αἱματηρὰν ἐξολόθρευσιν τοῦ ἔθνους του, καὶ ὅστις, θεωρῶν τὰ καπνισμένα ἐρείπια τῆς Σιών, διηγεῖται φιλαρέσκως πῶς ὁ Τῖτος τῷ ἐδώρησεν ἄλλα κτήματα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἐπειδὴ τὰ πλησίον τῆς Ἱερουσαλὴμ κτήματά του εἶχεν ἐρημωθῆ κατὰ τὴν πολιορκίαν— ἄνθρωπος, ὅστις ἀπαριθμεῖ τὰς προσωπικὰς τιμάς, τὰς ὁποίας τῷ ἐπεδαψίλευσαν οἱ νικηταί, οἵτινες ἔρριψαν χιλιάδας τῶν γενναίων μαχητῶν τῆς πατρίδος του βορὰν εἰς τὰ ἄγρια θηρία καὶ ἐπώλησαν μυριάδας ὁμοεθνῶν του ὡς ἀνδράποδα —ἄνθρωπος, ὅστις ἀναπαυόμενος εἰς τὸ πολυτελὲς ἐν Ρώμῃ ἀνάκτορόν του περιέγραψεν ἀσυγκίνητος τὸν ἐξολοθρευμόν τοῦ ἔθνους του, καὶ παρηκολούθησεν ὡς θέαμα τὴν διαπόμπευσιν τῶν ἱερῶν σκευῶν τοῦ πατρίου Ναοῦ κατὰ τὴν θριαμ-

(¹) Ὁ ***Φλάβιος Ἰώσηπος*** (37—95 μ. Χ.) ἦτο Ἰουδαῖος ἐξ εὐγενοῦς ἀρχιερατικῆς οἰκογενείας καὶ διὰ τῆς μητρός του κατήγετο ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Ἀσμωναίων. Ἀνῆκεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Φαρισαίων. Μεταβὰς εἰς Ρώμην τὸ ἔτος 64, ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν παντοδυναμίαν τῶν Ρωμαίων, ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν πατρίδα του κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἀποτρέψῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς του ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν πρὸς τὴν πανίσχυρον κυρίαρχον. Ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἰουδαϊκὴ ἐπανάστασις τοῦ 67, διωρίσθη διοικητὴς τῶν Ἰουδαϊκῶν δυνάμεων εἰς τὸν τομέα τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐπολέμησε μετὰ γενναιότητος καὶ στρατηγικῆς τέχνης. Νικηθεὶς καὶ αἰχμαλωτισθείς, ἐφέρθη ἐνώπιον τοῦ Βεσπασιανοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλε νὰ ἀναγορευθῇ αὐτοκράτωρ. Ὁ Βεσπασιανὸς διὰ τοῦτο τῷ ἐχάρισε τὴν ζωήν, ἀλλὰ τὸν ἐκράτησεν ἐπὶ δύο ἔτη δέσμιον. Χάρις ὅμως εἰς τὴν φιλίαν, τὴν ὁποίαν συνῆψε μὲ τὸν Τῖτον, ἀπηλλάγη ἐπὶ τέλους τῶν δεσμῶν καὶ συνώδευσε τὸν πάτρωνά του εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἱερουσαλήμ. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, μετῴκησεν εἰς Ρώμην, ὅπου ὁ Βεσπασιανὸς τὸν ἔκαμε Ρωμαῖον πολίτην, τῷ ἐδώρησεν ἓν ἀνάκτορον ἐν Ρώμῃ καὶ μεγάλα κτήματα ἐν Ἰουδαίᾳ. Ἔκτοτε ἔζησεν ἐν Ρώμῃ συγγράφων ὑπὸ τὴν εὔνοιαν οὐ μόνον τοῦ Βεσπασιανοῦ καὶ τοῦ Τίτου, ἀλλὰ καὶ τοῦ διαδόχου των Δομιτιανοῦ. Τὸ ἐπώνυμον Φλάβιος προσέλαβεν ὡς προστατευόμενος τῆς οἰκογενείας τῶν Φλαβίων αὐτοκρατόρων.

θευτικὴν εἴσοδον τοῦ Τίτου εἰς τὴν βασιλεύουσαν—δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι ἐπέσυρε κατὰ τῆς ἑαυτοῦ μνήμης ἀμέριστον τὴν κατάραν καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῶν ὁμοεθνῶν του, τῶν τε τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὅλων τῶν ἔκτοτε αἰώνων. Οὐδεὶς δὲ δίδει μεγάλην πίστιν εἰς τὰς ἀφηγήσεις τοιούτου εὐτελοῦς ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχε κανὲν συμφέρον νὰ διαστρέψῃ τὰ γεγονότα τῆς μεγάλης ἐκείνης τραγωδίας καὶ ἐπειδή, ὡς εἴπομεν, οὐδεμίαν ἄλλην σύγχρονον ἱστορικὴν πηγὴν ἔχομεν, ἐξ ἀνάγκης βασιζόμεθα εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ Ἰωσήπου.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 70 μ. Χ. ὁ Τίτος ἐπὶ κεφαλῆς 80,000 τακτικῶν καὶ ἐπικουρικῶν στρατιωτῶν, ἔστησε τὸ στρατόπεδόν του ἐπὶ τοῦ ὄρους Σκοποῦ πρὸς βορρᾶν τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐκτὸς τῶν 2400 ἠσκημένων Ἰουδαίων πολεμιστῶν, οἵτινες ὑπερήσπιζον τὰ τείχη, ἡ πόλις ἦτο πλήρης ἀπείρου πλήθους προσκυνητῶν τοῦ Πάσχα καὶ προσφύγων ἐξ ὅλης τῆς Ἰουδαίας. Ἀμφότεραι αἱ ἀντίπαλοι παρατάξεις ἐπετέλεσαν ἡρωϊκοὺς ἄθλους κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας καὶ ἡ πολεμικὴ τέχνη τῶν Ρωμαίων πολλάκις ἐξουδετερώθη ὑπὸ τῆς λυσσώδους ἀντιστάσεως τῶν πολιορκουμένων. Οἱ Ζηλωταὶ μὲ φανατικὴν πεποίθησιν εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ἰεχωβᾶ, οὗτινος ἀναιδῶς κατεπάτουν τὸν Νόμον, ἀπέρριπτον μὲ περιφρόνησιν πᾶσαν προσφορὰν παραδόσεως ὑπὸ ὅρους. Ἐπὶ τέλους ὁ Τίτος ἐνέκλεισε τὴν ἁμαρτωλὴν πόλιν ἐντὸς συνεχομένου κύκλου χαρακωμάτων καὶ ἤρχισε νὰ σταυρώνῃ ὅλους τοὺς φυγάδας, οἵτινες ἐλιποτάκτουν πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως. Τὰ ἐπεισόδια τῆς πείνης, ἥτις τότε ἐπῆλθεν ἐπὶ τοὺς πολιορκουμένους, εἶναι ἐκ τῶν φρικωδεστέρων εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν. Τὰ ἄταφα πτώματα ἐπέφεραν πανώλην. Ὁλόκληροι κατοικίαι ἦσαν πλήρεις ἀτάφων οἰκογενειῶν. Μητέρες ἐφόνευον καὶ ἔτρωγον τὰ τέκνα των. Ἡ πόλις κατήντησεν ἐνδιαίτημα ἀνθρωπομόρφων θηρίων, φρενοβλαβῶν ἀνθρωποφάγων—ἀληθὴς κόλασις! Τὴν 17 Ἰουλίου τοῦ ἔτους 70, διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ 500 ἐτῶν, αἱ καθημεριναὶ θυσίαι τοῦ Ναοῦ διεκόπησαν ἐλλείψει ἱερέων. Ἐπὶ τέλους ἐν μέσῳ φλογῶν, ὀλολυγμῶν καὶ ἀγρίας σφαγῆς ἐκυριεύθη ὁ Ναὸς καὶ ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Ὁ μέγας βωμὸς ἐκαλύφθη ὑπὸ βουνοῦ πτωμάτων. Αἱ αὐλαὶ τοῦ Ναοῦ ἔπλεον εἰς τὸ αἷμα. Ἓξ χιλιάδες γυναικόπαιδα ἀπωλέσθησαν ἐν μέσῳ σπαρακτικῶν κραυγῶν ὑπὸ τὰ φλέγοντα ἐρείπια τῶν στοῶν τῶν αὐλῶν. Οἱ Ρωμαῖοι, γενόμενοι κύριοι τῆς Ἄνω Πόλεως, ἔπαυσαν τὴν σφαγὴν μόνον ὅταν ἐβαρύνθησαν πλέον νὰ σφάζουν. Κατὰ τὸν Ἰώσηπον, ὁ Τίτος ἤθελε νὰ σώσῃ τὸν Ναὸν ἀνέπαφον, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἀνεμοζάλην τῆς ἐκπορθήσεως ἡ λύσσα τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν ἐλησμόνησε τὰς διαταγάς του. Κατὰ τὸν Σουλπίκιον Σευῆρον (²) ὅμως (ὅστις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἠρύσθη τὴν πληροφορίαν ἐκ τοῦ ἀπολεσθέντος μέρους τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Τακίτου), ὁ Τίτος συνέλαβε τὸ σχέδιον τοῦ νὰ ἐκριζώσῃ καὶ ἐκμηδενίσῃ δι᾽ ἑνὸς πλήγματος τόν τε Ἰουδαϊσμὸν καὶ τὸν Χριστιανισμόν, πιστεύων ὅτι ἂν ἐξωλοθρεύετο ὁ Ἰουδαϊκὸς κορμός, θὰ ἐξηφανίζετο καὶ ὁ Χριστιανικὸς κλάδος.

Ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, πλεῖστοι ἐστάλησαν ἁλυσσόδετοι νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὰ

(²) Οὗτος ἦτο Χριστιανὸς συγγραφεύς, ἀκμάσας ἐν Γαλλίᾳ περὶ τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰῶνος. Μεταξὺ ἄλλων συγγραμμάτων ἀφῆκε καὶ Ἱερὰν Ἱστορίαν, ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τῶν ἡμερῶν του.

μεταλλεῖα τῆς Αἰγύπτου. Ἄλλαι χιλιάδες ἀπεστάλησαν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ὅπως σπαραχθοῦν ὑπὸ τῶν θηρίων εἰς τὰ ἀμφιθέατρα πρὸς τέρψιν τῶν ὄχλων. Οἱ νέοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἐπωλήθησαν ὡς ἀνδράποδα. Ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Ἱερουσαλήμ, 11,000 αἰχμάλωτοι ἀπέθανον ἐξ ἀσιτίας. Ὁ Ἰώσηπος ὑπολογίζει τοὺς ἀπολεσθέντας κατὰ τὴν πολιορκίαν εἰς 1,100,000 ψυχάς, τοὺς δὲ συλληφθέντας αἰχμαλώτους εἰς 97,000. Ὁ ὁλικός ἀριθμὸς τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἀπέθανον εἰς ὁλόκληρον τὸν πόλεμον ἐκεῖνον, ὑπολογίζεται εἰς 1,340,000, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰχμαλωτισθέντων εἰς 101,700, ἀλλὰ καὶ οἱ τρομεροὶ οὗτοι ἀριθμοὶ βεβαίως δὲν συμπεριλαμβάνουν ὅλα τὰ θύματα τῆς πείνης ἐκ τοῦ λοιμοῦ καθ' ὅλην τὴν χώραν.

Κατὰ τὴν πολιορκίαν ὅλα τὰ δένδρα τῶν περιχώρων κατεκόπησαν, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ὄψις τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῶν περὶ αὐτὴν λόφων καὶ τοπείων τοσοῦτον ἠλλοιώθη ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίζεται πλέον. Καὶ ὅμως ἡ θέσις τῆς πόλεως ἦτο τόσον ὀχυρὰ ἐκ φύσεως καὶ τὰ τείχη αὐτῆς τόσον ὀγκώδη καὶ δυσπόρθητα, ὥστε ὁ Τίτος (κατὰ τὸν Ἰώσηπον) ἐδήλωσεν ὅτι τὴν νίκην του ἀπέδιδεν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ! Ἔκτοτε οἱ Ἰουδαῖοι, ὁσάκις ἀντικρύζουν τὴν Ἱερουσαλήμ, σχίζουν τὰ ἱμάτιά των καὶ ἀναφωνοῦν τοὺς λόγους τοῦ Ἡσαΐου (ξδ΄ 10): «Ἡ Σιὼν ἔγεινεν ἔρημος, ὁ ἅγιος καὶ ὡραῖος ἡμῶν οἶκος, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ πατέρες ἡμῶν Σὲ ἐδοξολόγουν, κατεκάη ἐν πυρί· καὶ πάντα τὰ εἰς ἡμᾶς ἀγαπητὰ ἠφανίσθησαν!».

Εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ—τὸ τρομερώτατον γεγονὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας—πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν προφητειῶν ἐκείνων περὶ τῆς δευτέρας ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου, τήν ὁποίαν ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ Εὐαγγελισταὶ περιγράφουσιν ὡς ἐπικειμένην καὶ ἐγγίζουσαν. Εἰς τὰς προφητείας ἐκείνας αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν ὥρισε τρεῖς σαφεῖς προθεσμίας—πρῶτον, ὅτι «οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται» (Ματθ. κδ΄. 34)· δεύτερον, ὅτι «εἰσί τινες τῶν ᾧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. ις΄. 28)· καὶ τρίτον, ὅτι «οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» (Ματθ. ι΄. 23). Εἶναι ἀπορίας ἄξιον ὅτι αὐτοὶ οἱ σαφεῖς χρονικοὶ ὁρισμοὶ δὲν ἠννοήθησαν ὡς ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἡ ἐκ νέου ἔλευσις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου ἦτο ἡ πτῶσις τῆς Ἱερουσαλήμ.

Διότι ἡ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὰ γεγονότα, ἅτινα συνώδευσαν καὶ ἐπηκολούθησαν αὐτὴν εἰς τε τὸν Ρωμαϊκὸν κόσμον καὶ τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, εἶχον μεγίστην σπουδαιότητα. Ἀπετέλουν τὸν ὁριστικὸν τερματισμὸν τῆς Παλαιᾶς καὶ τὴν ἐγκαινίασιν τῆς Νέας Οἰκονομίας, ἀλλὰ καὶ πανηγυρικήν, Θεῖαν καταδίκην τοῦ Ἰουδαΐζοντος Χριστιανισμοῦ, ὅστις ἠπείλει νὰ καταστρέψῃ τὸ ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Πολλοὶ τῶν πρώτων Χριστιανῶν—καὶ ἰδίως οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ—ἦσαν ταυτοχρόνως καὶ αὐστηροὶ Ἰουδαῖοι· ἐφ' ὅσον δὲ ἐξηκολούθουν νὰ φυλάττουν τὰ «πάτρια», τὰς παραδόσεις τῶν πατέρων» καὶ νὰ συμμορφοῦνται πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Λευϊτισμοῦ, ὡς καθημερινὸν καὶ ἱερὸν ἐθνικὸν καθῆκον, ἦτο μοιραῖον νὰ ἐπισκιασθῇ εἰς τὰ πνεύματά των

ἡ ἀληθὴς θρησκεία τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Εἰς ὅλας τὰς νεοσυστάτους ἐκκλησίας, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν Καθολικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν τοῦ Παύλου, οἱ Ἰουδαΐζοντες ἦσαν μαχητικοὶ καὶ παρέσυρον τὸ πολὺ πλῆθος, τὸ ὁποῖον πάντοτε ρέπει πρὸς τοὺς κενοὺς τύπους μᾶλλον ἢ τὴν ζωτικὴν οὐσίαν τῆς θρησκείας. Μόνον ἡ Θεία χάρις καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἐμπνευσμένου κηρύγματοῦ μεγάλου Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν ἔσωσε τὸν Χριστιανισμὸν ἀπὸ τοῦ νὰ καταντήσῃ μία ἀποκλειστικὴ αἵρεσις Ἐβιωνιτῶν. Τίποτε ὀλιγώτερον τῆς καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ, τῆς ἐρημώσεως τῆς Ἁγίας Πόλεως καί τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς ἐκμηδενίσεως παντὸς μέσου συνεχίσεως τῆς τηρήσηως τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Ἰουδαϊζόντων, ὥστε νὰ ἴδουν τὴν τρομεράν των πλάνην.

Ἦτο τοῦ λοιποῦ μωρία νὰ φαντάζεταί τις ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἐξηρτᾶτο καθ᾽οιονδήποτε τρόπον ἐκ τῆς τηρήσεως ἑνὸς Νόμου, τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἡ Θεία Πρόνοια, ἢ μᾶλλον ἡ Θεία Δίκη, εἶχε καταστήσει ἀνεφάρμοστον πλέον.

Οἱ Χριστιανοὶ ἱστοριογράφοι ὀρθῶς διέκριναν τὴν κοσμοϊστορικὴν καὶ πνευματικὴν σημασίαν τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Ναός, γράφει ὁ Ὀρόσιος, ἐκρημνίσθη καὶ ἐξηφανίσθη, διότι οὐδένα πλέον χρήσιμον σκοπὸν ἐξυπηρέτει, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἤδη ἐξήπλωσε τὰς ρίζας της εἰς ὅλον τὸν κόσμον(¹). Ὅτε μετὰ 50 ἔτη (κατὰ τὸ ἔτος 120 μ. Χ.) ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ἡ πόλις Αἰλία Καπιτωλίνη, εἰς τὴν ὁποῖαν δὲν ἐπετρέπετο Ἰουδαῖος νὰ πλησιάσῃ κἄν, ἐνῶ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἐδόθη πλήρης ἐλευθερία ἐγκαταστάσεως, ἡ Ἰουδαΐζουσα Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐξηφανίσθη. «Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης,» γράφει ὁ Σουλπίκιος Σευῆρος, «πάντες σχεδὸν οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ Χριστιανοὶ ἐτήρουν τὸν Μωσαϊκὸν νόμον. λατρεύοντες συνάμα καὶ τὸν Χριστὸν ὡς Θεόν. Τοῦ λοιποῦ, κατὰ τὴν Θείαν βουλήν, ἡ Ἐκκλησία ἀπηλλάγη τῆς δουλείας τοῦ Νόμου» (Ἱερ. Ἱστ. 2, 31). Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τῆς Αἰλίας Καπιτωλίνης δὲν ἦτο πλέον κατὰ πλειοψηφίαν Ἰουδαϊκή· τοὐναντίον, διὰ πρεσβείας πρὸς τὸν Ἀδριανόν, ἐπισήμως ἐδήλωσεν ἑαυτὴν τελείως ἄσχετον πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμόν. Διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὸ ἔτος 137 μ. Χ ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων ἐξελέγη ὁ Μάρκος, ἀπερίτμητος Ἐθνικὸς (Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ. 4, 6). Τοιουτοτρόπως ἡ Ἐκκλησία ἅπαξ διὰ παντὸς ἐχειραφετήθη ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς Συναγωγῆς.

Οὐδεὶς ᾐσθάνθη βαθύτερον τὴν σημασίαν τοῦ γεγονότος τούτου ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Ἰωάννην. Μιὰ εἰκοσιπενταετία διέρρευσεν ἀπὸ τὴν ἀκμὴν τῆς ἀνδρικῆς του ἡλικίας, ὅτε συνέγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν, μέχρι τοῦ θαλεροῦ γήρατός του, ὅτε συνέγραψε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς ἐπιστολάς του. Τὸ πνεῦμα καὶ τὸ χρῶμα τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι σαφῶς Ἰουδαϊκά, ἂν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀποκάλυψιν βλέπομεν πόση ἀπόστασις ἐχώριζε τὸν Ἀπόστολον ἀπὸ τὰς ἀκρότητας τῶν Ἰουδαϊζόντων Χριστιανῶν, οἵτινες εἰς τὸν Χριστὸν διέβλεπον μόνον τὸν

(¹) Ὀρόσ. 7, 9. Ὁ Ὀρόσιος, Ἱσπανὸς θεολόγος καὶ ἱστορικός, ἤκμασε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5ου αἰῶνος καὶ ἦτο μαθητὴς τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου.

Μεσσίαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸν Χριστιανισμὸν ἐθεώρουν ὡς κλάδον ἐγκεντρισμένον ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ Φαρισαϊσμοῦ(²).

Ἐν τούτοις, ἂν καὶ τὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰωάννου συμφωνοῦσιν ἀπολύτως μὲ τὴν Ἀποκάλυψιν εἰς τὴν οὐσιώδη διδασκαλίαν, βλέπομεν ἀρκετὴν διαφορὰν εἰς τὸ ὕφος καὶ τὸν συμβολισμόν. Εἰς τὰ μεταγενέστερα ταῦτα συγγράμματα ἡ Ἱερουσαλήμ, ἀκόμη καὶ ὡς σύμβολον, δὲν κατέχει τὸ κέντρον τῆς εἰκόνος, αἱ δὲ Ἰουδαϊκαὶ διατάξεις ἐξαφανίζονται ἐνώπιον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶναι ἡ αἰώνιος ζωή. Ἡ Ἀποκάλυψις ἀσχολεῖται κυρίως μὲ τὴν τρομερότητα τῆς ἀνταποδόσεως· εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Ἐπιστολὰς κυριαρχεῖ τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀγάπης.

Ἐὰν αἱ διαφοραὶ αὗται μεταξὺ τοῦ πρώτου συγγράμματος καὶ τῶν μεταγενεστέρων ἔργων τοῦ Ἀποστόλου δὲν ἐννοηθῶσι πλήρως καὶ ὀρθῶς, θὰ ἦναι δύσκολον νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι συγγράμματα τόσον ἀνόμοια, παρ' ὅλας τὰς μερικὰς ὁμοιότητάς των, προῆλθον ἐκ τῆς αὐτῆς χειρός. Εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν ἔχομεν ὑλικὴν ἐσχατολογίαν, εἰς τὰ μεταγενέστερα ἔργα πνευματικὴν ἀποκατάστασιν. Ἡ Ἀποκάλυψις εἶναι ἐκδήλωσις καὶ διατύπωσις Ἰουδαϊκοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐνῷ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ δὲν εἶναι. Εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τά σύμβολα αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ εἶναι κυρίως Ἰουδαϊκὰ καὶ Λευϊτικά· εἰς τὸ Εὐαγγέλιον σαφῶς κηρύσσεται τὸ πρόσκαιρον καὶ ἡ κατάργησις τῶν τοιούτων συμβολικῶν τύπων. Εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν ἡ Θεία ὀργὴ περιγράφεται κυρίως διὰ φράσεων, αἵτινες ἐλήφθησαν ἐκ τῶν ἀρχαίων προφητικῶν βιβλίων. Εἰς τὰ μεταγενέστερα συγγράματα ὁ Θεὸς ἐξαίρεται ὡς Θεὸς ἐλέους καὶ ἀγάπης. Εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Λέων τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, ὁ κυβερνήτης, ὅστις θὰ ποιμάνῃ τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ καὶ θὰ συντρίψῃ αὐτὰ ὡς σκεύη κεραμέως (β' 27)· εἰς τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ὁ Ποιμὴν ὁ Καλός, ὅστις ἔχει πρόβατα ἐκ διαφόρων αὐλῶν καὶ τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ βάλλει ὑπὲρ τῶν προβάτων. Εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Ἐπιστολὰς δὲν περιγράφονται πόλεμοι καὶ συγκρούσεις καὶ καταστροφαί, ἃς οἱ πιστοὶ παρακολουθοῦν μὲ ἀγαλλίασιν· ἀλλὰ παριστάνεται ὁ κόσμος ὡς κἄτι ἐντελῶς χωριστὸν ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν πιστῶν, βασιλείαν πνευματικὴν καὶ τῆς καρδίας. Εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν ὁ Ἀντίχριστος εἶναι αἱμοσταγὴς Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ· εἰς τὰς Ἐπιστολὰς εἶναι πολλοὶ ἀντίχριστοι, ἀλλ' εἶναι πάντες αἱ πλάναι καὶ αἱ αἱρέσεις. Εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν ἔχομεν δύο ἀναστάσεις, ἀμφοτέρας τοῦ σώματος, τὴν μίαν πρὸ τῆς χιλιετοῦς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἄλλην μετ' αὐτήν. Εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ἡ πρώτη καὶ κυριωτέρα ἀνάστασις εἶναι ὄχι σωματικὴ ἀλλὰ πνευματικὴ—ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρ-

---

(²) Ἡ Χριστολογία, τοῦτ' ἔστιν ἡ περὶ Χριστοῦ διδασκαλία, τῆς Ἀποκαλύψεως, εἶναι ἐντελῶς διάφορος τῆς τῶν Ἰουδαϊζόντων (βλ. Ἀποκαλ. γ. 14, ε. 13, ιθ'. 13, ιζ'. 14, ιθ'. 16, καὶ ἀλλαχοῦ). Ἐπίσης ἀντίθετος πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἰουδαϊζόντων εἶναι ἡ παράστασις τοῦ πλήθους τῶν σεσωσμένων «ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν» (Ἀποκαλ. ζ'.9) Ὡσαύτως ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι εἰς τὸ ὅραμα τῆς Νέας (οὐρανίου) Ἱερουσαλὴμ ὁ Ἀπόστολος λέγει: «Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστὶ καὶ τὸ Ἀρνίον» (Ἀποκαλ. κα'. 22).

τίας εἰς τὴν ζωὴν τῆς δικαιοσύνης. Εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν ὁ Οὐρανὸς εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου μία μέλλουσα δόξα· εἰς τὰς Ἐπιστολὰς εἶναι ἡ παροῦσα καὶ ζῶσα συναίσθησις τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ψυχῇ. Ἡ Ἀποκάλυψις παρέχει εἰς τὸν πάσχοντα Χριστιανὸν τὴν παρήγορον ἐλπίδα τοῦ τὶ θὰ ἦναι μετὰ ταῦτα· τὸ Εὐαγγέλιον τῷ παρέχει τὴν παρήγορον γνῶσιν τοῦ τὶ εἶναι τώρα.

Πῶς λοιπόν, ἴσως ἐρωτήσῃ τις, εἶναι δυνατὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς νὰ ἦναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν ὁραματιστὴν τῆς Πάτμου;

Καὶ ὅμως εἶναι ἀναμφισβητήτως ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἀλλ᾿ ὁ ὁραματιστὴς χωρίζεται ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴν καὶ τὸν Ἐπιστολογράφον δι᾿ ἀποστάσεως σχεδὸν εἴκοσι πέντε ἐτῶν—ἐτῶν πνευματικῆς ἀναπτύξεως ὑπὸ τὸ φῶς ὁλοὲν εὐρυτέρας Θείας ἐμπνεύσεως. Καὶ αἱ νομιζόμεναι διαφοραὶ καὶ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῆς νοοτροπίας τοῦ συγγραφέως τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τῆς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ προέρχονται ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὰ δύο συγγράμματα ὁ Ἰωάννης πραγματεύεται ἀληθείας πολὺ ἀνομοίους, ἐξ ἴσου ὅμως ἀληθεῖς καὶ μάλιστα συμπληρωματικὰς ἀλλήλων. Ἡ Ἀποκάλυψις, ὡς εἴδομεν, ἐγράφη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀγωνίας τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πολέμου καὶ εὐθὺς μετὰ τὰς φρικαλεότητας τοῦ Νερωνείου διωγμοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Ἰωάννης ἀκόμη ἀνῆκε καὶ συνεπάθει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Περιτομῆς. Τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Ἐπιστολάς του συνέγραψε πολλὰ ἔτη μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα καὶ ἀφοῦ εἶχε ζήσει μεταξὺ Χριστιανῶν ἐξ ἐθνῶν, ὁ μετὰ τῶν ὁποίων συγχρωτισμὸς εἶχε σπουδαίως μεταβάλει τὴν νοοτροπίαν του, καὶ ἀφοῦ ἄπλετον φῶς εἶχε χυθῇ ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Οἰκονομίας διὰ τῆς πληρώσεως τῶν προφητειῶν περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅστις, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἱερουσαλήμ, εἶχεν ἱδρύσει τὴν ἐπίγειον Αὐτοῦ βασιλείαν διὰ τοῦ τερματισμοῦ τῆς Ἰουδαϊκῆς Οἰκονομίας.

Εἰς ἐπίμετρον, παρ᾿ ὅλας τὰς διαφορὰς αἵτινες διακρίνουν τὰ συγγράμματα τοῦ Ἰωάννου, ἂς μὴ λησμονῶμεν καὶ τὰς λεπτὰς ὁμοιότητας τῆς θεολογικῆς σκέψεως καὶ τοῦ λεκτικοῦ τῶν συγγραμμάτων τούτων. Εἴς τε τὴν Ἀποκάλυψιν καὶ τὰ μεταγενέστερα ἔργα ἔχομεν προέχουσαν τὴν μορφὴν τοῦ Χριστοῦ ὡς «Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ», καὶ ὡς τοῦ «Λόγου», ἔχομεν τὸ «ζῶν ὕδωρ», τὰς «ζώσας πηγὰς ὑδάτων» τῆς σωτηρίας, ἔχομεν τὴν χρονολογικὴν προτεραιότητα τοῦ Ἰουδαίου καὶ τὴν εἰσδοχὴν τοῦ Ἐθνικοῦ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ἀναφέρουσιν εἰς προέχουσαν θέσιν τὴν προφητείαν τοῦ Ζαχαρίου (ιβ´ 10): «Ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν» (5). Κάθε προσεκτικὸς μελετητὴς τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἰωάννου δὲν δύναται εἰμὴ νὰ διακρίνῃ, παρὰ τὰς διαφορὰς ὕφους καὶ περιεχομένου, τὴν οὐσιαστικὴν ταυτότητα διδασκαλίας καὶ διατυπώσεως, ἥτις χαρακτηρίζει ὅλα τὰ συγγράμματα τοῦ Ἰωάννου, τὰ ὁποῖα εἶναι ὅλα πλούσια εἰς ἀληθείας ἀναγκαιοτάτας ὅπως σοφίσωσιν ἡμᾶς εἰς σωτηρίαν.

(ἀκολουθεῖ)

(5) Ἰωάν. ιθ´ 37, Ἀποκαλ. α´ 7. Καὶ μάλιστα εἰς ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα ὁ Ἀπόστολος παρεκκλίνει ἀπὸ τὸ κείμενον τῶν Ἑβδομήκοντα.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

(Ὑπὸ τοῦ πρῴην Ἐπισκόπου τῆς Λίγκολν)

(συνέχεια καὶ τέλος).

«Ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες θέλετε ὁμοίως ἀπολεσθῆ». (Λουκ. ιγ. 5).

Ἐπανήλθομεν ἤδη εἰς τὸ σημεῖον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξεκινήσαμεν. Ὅτι πρὸς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ σωτηρίαν ἀπαιτεῖται μετάνοια ἀληθής, διεκήρυξε σαφῶς ὁ Κύριος ἡμῶν. Ἡμεῖς δὲ προσεπαθήσαμεν νὰ δείξωμεν εἰς τί σύνισταται ἡ ἀληθὴς μετάνοια, ποία ἡ φύσις καὶ αἱ ἰδιότητες αὐτῆς, ὡς καὶ τὰ πρὸς τὴν μετάνοιαν ταύτην βοηθητικὰ μέσα. Εἴθε δὲ ἡ μελέτη τῶν σπουδαίων τούτων θεμάτων νὰ μὴν ἀπέβη ματαία δι' οὐδεμίαν ψυχὴν ἐνδιαφερομένην διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῆς.

Μένει τώρα νὰ ἐξετάσωμεν ***πῶς ἡ ἀληθὴς μετάνοια εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος τῆς ἀφέσεως καὶ τῆς σωτηρίας.*** Διότι εἶναι φανερὸν ἐκ τῆς ἀνωτέρω προτροπῆς εἰς μετάνοιαν, ὅτι ἄνευ μετανοίας δὲν ὑπάρχει συγχώρησις, δὲν ὑπάρχει σωτηρία διὰ τὸν ἁμαρτωλόν.

Καὶ ἐν πρώτοις, ὀφείλω νὰ σᾶς καταστήσω προσεκτικούς, ὅπως μὴ ὑποπέσητε εἰς τὸ λάθος τοῦ νὰ πιστεύσητε, ὅτι ἡ μετάνοια ἔχει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὴν δύναμιν νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν σωτηρίαν ἢ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. Δὲν ἐνέχει ἡ μετάνοια ἐν ἑαυτῇ καμμίαν δύναμιν πρὸς τοῦτο. Οὔτε ἡ λύπη, οὔτε ἡ κατάνυξις, οὔτε αἱ κακουχίαι τοῦ σώματος, οὔτε ἡ αὐτοθυσία, οὔτε αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ ἄλλαι πνευματικαὶ ἀσκήσεις, ἀλλ' οὔτε καὶ ζωὴ ἄμεμπτος, ζωὴ ἁγιότητος, ἔχουν τὴν ἐξιλαστικὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἐξαλείψουν τὴν ἐνοχὴν τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ ἀποτρέψουν τὴν ποινὴν ταύτης.

Οὐδεμία μας πρᾶξις δύναται ἀφ' ἑαυτῆς νὰ ἐξαλείψῃ καὶ μίαν μόνην ἁμαρτίαν—μίαν μόνην παράβασιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Διότι πᾶν ὅ,τι ἔχομεν, πᾶν ὅ,τι εἴμεθα εἶναι ἰδικά Του—τὰ ὀφείλομεν εἰς Αὐτόν. Πῶς λοιπὸν θὰ πληρώσωμεν τὸ πρὸς Αὐτὸν χρέος μας, ἐφ' ὅσον οὐδὲν ἔχομεν τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἀνήκῃ εἰς Αὐτὸν ἤδη; Ρητῶς διδάσκει τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ὁ Κύριος λέγων πρὸς τοὺς μαθητάς Του, «Καὶ σεῖς, ὅταν πράξητε πάντα τὰ διαταχθέντα εἰς ὑμᾶς, εἴπατε: Δοῦλοι ἀχρεῖοι εἴμεθα, διότι ἐπράξαμεν ὅ,τι ὠφείλομεν νὰ πράξωμεν» (Λουκ. ιζ'. 10). Πῶς λοιπὸν δύνανται αἱ πράξεις αὗται νὰ ἐξαγοράσουν τὰς ἁμαρτίας τῆς παρελθούσης ζωῆς; Ἰδοὺ τὸ ἀνέκφραστον ἔλεος τοῦ Θεοῦ, οὗτινος αἱ ἰδιότητες εἶναι τέλειαι καὶ ἀπόλυτοι, μὴ ἐπιδεχόμεναι παράβασιν, ἀλλ' οὔτε ἐρχόμεναι εἰς σύγκρουσιν ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλην. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀπείρως ἀγαθὸς καὶ πανεύσπλαγχνος, εἶναι ὅμως καὶ ἀπείρως δίκαιος, ἡ δὲ ἄπειρος δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ τὴν τιμωρίαν πάσης παραβάσεως τοῦ Θείου Νόμου. Ἵνα λοιπὸν μὴ ἀθετήσῃ τὴν Ἑαυτοῦ δικαιοσύνην καὶ ἵνα δώσῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἱκανοποίησιν εἰς τὸν Νόμον αὑτοῦ, ὁ Θεός, ἀσκῶν τὴν ἄπειρόν του ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν πρὸς τὰ πλάσματά του, ἔδωκε τὸν ἀναμάρτητόν του Μονογενῆ Υἱόν, διὰ νὰ ὑποστῇ τὴν ποινὴν τῆς παραβάσεως ἀντὶ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἱκανοποιῶν οὕτω τὴν καταπατη-

θεῖσαν ἀπαίτησιν τοῦ Νόμου. Ἄνθρωπος παρέβη τὸν Νόμον ἐκεῖνον. Ἄνθρωπος ὤφειλε νὰ ὑποστῇ τὴν ποινὴν τῆς παραβάσεως, ἀλλ᾽ ἄνθρωπος μὴ φέρων ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα τῆς ἁμαρτίας. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τοιοῦτός τις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἔλαβε σάρκα ἀνθρωπίνην, γενόμενος ἄνθρωπος καθ᾽ ὅλα πλὴν τῆς ἁμαρτίας, Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀναμάρτητος ἐδέχθη τὴν ἐνοχὴν ὁλοκλήρου τοῦ Γένους τοῦ μεμολυσμένου διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ προπάτορος Ἀδάμ, καὶ ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὸν Νόμον διὰ τῆς ἁγίας Αὐτοῦ ζωῆς καὶ τῆς τελείας Του ὑπακοῆς, ὑπέστη τὸ φρικτὸν πάθος τοῦ στυγεροῦ Σταυροῦ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη. Ἡ ἀνάστασις Αὐτοῦ εἶναι ἡ βεβαίωσις καὶ τὸ ἐχέγγυον ὅτι ὁ Θεὸς ἐδέχθη τὴν ἱλαστήριόν του θυσίαν, ὅτι ἡ Θεία Δικαιοσύνη ἱκανοποιήθη πλήρως ὑπὸ τοῦ Ἀντικαταστάτου ἡμῶν τούτου, καὶ ὅτι τὸ ἔνοχον γένος ἡμῶν δύναται νὰ σωθῇ διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸ σωτήριον ἔργον τοῦ Χριστοῦ.

«Τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας». (Α΄ Ἰωαν. β΄, 2). Δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἰσχύῃ νὰ πλύνῃ ὁ ἐξιλαστήριος ἐκεῖνος θάνατος τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς ἐγένετο ἐξιλασμὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου (Α΄. Ἰωάν. β΄, 2).

Ἡ σωτηρία αὕτη, τὴν ὁποίαν ἐξηγόρασεν ὁ Κύριος διὰ τοῦ θανάτου του, δίδεται δωρεάν· δὲν ἀγοράζεται, δὲν ἀπονέμεται ὡς ἀμοιβὴ εἰς κανένα. Εἶναι δῶρον. Εἶναι χάρις, ἀπονεμομένη εἰς ἀνθρώπους ἀναξίους, παραβάτας καὶ καταδίκους. Ὡς τοιαύτην τὴν ἐκήρυξαν οἱ Προφῆται καὶ τὸ Εὐαγγέλιον «Ὦ! πάντες οἱ διψῶντες, ἔλθετε εἰς τὰ ὕδατα, καὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἀργύριον, ἔλθετε, ἀγοράσατε οἶνον καὶ γάλα, ἄνευ ἀργυρίου καὶ ἄνευ τιμῆς» (Ἡσαΐα νε΄, 1). «Ἐγὼ εἶμαι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Ἐγὼ θέλω δώσει εἰς τὸν διψῶντα ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεὰν» (Ἀποκάλ. κα΄, 6). «Κατὰ χάριν εἴσθε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐχὶ ἐξ ὑμῶν. Θεοῦ τὸ δῶρον· οὐχὶ ἐξ ἔργων, διὰ νὰ μὴ καυχηθῇ τις» (Ἐφεσ. β΄, 8).

Ἰδού, λοιπόν, ἡ μόνη ἀλλ᾽ ἐπαρκὴς βάσις τῆς ἐλπίδος τοῦ ἁμαρτωλοῦ διὰ συγχώρησιν· — ὄχι ἡ μετάνοιά του, ὄχι τὰ ἔργα αὐτοθυσίας καὶ ἀγάπης καὶ κατανύξεως, — ἀλλὰ μόνον ὁ ἐξιλασμός, ὅστις ἔγινεν ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου. Ἐπαναλαμβάνω δὲ ὅτι τὴν ἄφεσιν ταύτην προσφέρει ὁ Χριστὸς μόνον εἰς τοὺς μετανοοῦντας καὶ πιστεύοντας εἰς Αὐτόν. Εἰς τοὺς ἀμετανοήτους τὸ Εὐαγγέλιον δὲν παρέχει παρηγορίαν· ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ δὲν προσφέρει ὑποσχέσεις. ἀλλὰ μόνον καταδίκην. Ὡς δ᾽ ἐκ τούτου δὲν παύω ἐπαναλαμβάνων εἰς τὰς ἀκοάς σας τὴν τρομερὰν προειδοποίησιν: «Ἐὰν μὴ μετανοήσητε, θέλετε πάντες ὁμοίως ἀπολεσθῇ».

Εἰς τὸν μετανοοῦντα ὅμως πόσον ἄφθονος εἶναι ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ! Πόσον πλήρης εἶναι ἡ ἄφεσις, τὴν ὁποίαν προσφέρει! Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας, πρὶν ἀκόμη τεθῇ εἰς ἐνέργειαν τὸ σωτήριον σχέδιον τοῦ Ἐξιλασμοῦ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν, τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Χριστοῦ ὑπεδεικνύετο ὑπὸ τύπους καὶ σκιάς. Καὶ πρὶν ἀκόμη ἐκδηλωθῇ πλήρως, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ἡ ἄφατος ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐν τούτοις λόγοι ἀγάπης καὶ παρη-

γορίας, φέροντες ἐλπίδα εἰς τὰς νοσούσας ψυχάς, ἠκούσθησαν, ὑπαινιττόμενοι ὅλον τὸ μυστήριον τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου.

«Ἐγώ, Ἐγὼ εἶμαι, ὅστις ἐξαλείφω τὰς παραβάσεις σας, ἕνεκεν Ἐμοῦ. Καὶ δὲν θέλω ἐνθυμηθῆ τὰς ἁμαρτίας σας» (Ἡσαΐα μγ΄, 25), λέγει ὁ Χριστὸς διὰ στόματος τοῦ Προφήτου.. «Ἐξήλειψα ὡς πυκνὴν ὁμίχλην τὰς παραβάσεις σου, καὶ ὡς νέφος τὰς ἁμαρτίας σου. Ἐπίστρεψον πρὸς Ἐμέ, διότι Ἐγὼ σὲ ἐλύτρωσα» (Ἡσαΐα μδ΄. 22).

Καὶ τὸ Εὐαγγέλιον — ἡ Καλὴ Ἀγγελία μεγάλης Χαρᾶς — τί ἄλλο εἶναι εἰμὴ συγχώρησις διὰ τοὺς μετανοοῦντας; εἰρήνη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εὐμενὴς διάθεσις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων; Ὅταν ὁ ἄγγελος ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Ἰωσὴφ τὴν μέλλουσαν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, εἶπε: «Θέλεις καλέσει τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, διότι αὐτὸς θέλει σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν» (Ματθ. α΄, 21). Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος κηρύττων μετάνοιαν, ἐδείκνυε τὸν Σωτῆρα τῶν μετανοούντων, λέγων: «Ἰδοὺ ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. α΄, 29). — «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦλθε διὰ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸ ἀπολωλὸς» (Λουκ. ιθ΄. 10).

Ἦλθε, καὶ ἐνῷ ἤλεγχε καὶ ἀπέφευγε τὴν συναναστροφὴν τῶν αὐτοδικαίων, τῶν ἀνειλικρινῶν, τῶν ὑποκριτῶν, ἔτρωγε καὶ ἔπινε μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. Συνεχώρησε, πρὸς δόξαν τοῦ Ἐλέους Αὐτοῦ καὶ πρὸς παρηγορίαν ἡμῶν, τὸν ἐκβιαστὴν Ζακχαῖον, τὴν γυναῖκα ἥτις ἦτο ἁμαρτωλή, τὸν δειλὸν καὶ ὀλιγόπιστον Πέτρον, τὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ μετανοοῦντα λῃστήν, μετὰ δὲ τὴν Ἀνάστασιν καὶ εἰς οὐρανὸν ἀνάληψίν Του, τὸν Σαῦλον, τὸν βλάσφημον καὶ διώκτην. Ἀκούσατε μὲ ποίας λέξεις προσκαλεῖ πρὸς Ἑαυτὸν πάντας τοὺς μετανοοῦντας: «Ἔλθετε πρός Με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι καὶ Ἐγὼ θέλω σᾶς ἀναπαύσει» (Ματθ. ια΄, 28). Προσέξατε εἰς τὰς λέξεις μὲ τὰς ὁποίας ἐκφράζει τὴν μέριμνάν του ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τὴν χαράν του ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ αὐτῶν. «Ἐὰν ἄνθρωπός τις ἔχῃ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, δὲν ἀφίνει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα, καὶ ὑπάγων ἐπὶ τὰ ὄρη, ζητεῖ τὸ πλανωμένον; Καὶ ἐὰν συμβῇ νὰ εὕρῃ αὐτό, ἀληθῶς σᾶς λέγω, χαίρει δι' αὐτὸ μᾶλλον παρὰ διὰ τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα τὰ μὴ πλανηθέντα» (Ματθ. ιη΄. 12-24). Εἰς τὴν παραβολὴν δὲ τῆς ἀπολεσθείσης καὶ εὑρεθείσης δραχμῆς, εἰκονίζει τὴν χαρὰν ἐν οὐρανῷ ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ μετανοοῦντος. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τὴν παραβολὴν τοῦ Ἀσώτου, ὅστις ἐλθὼν εἰς ἑαυτόν, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ ἐξωμολογήθη εἰς αὐτὸν ὅλην του τὴν ἐνοχὴν καὶ τὴν οἰκτράν του θέσιν. Ἀκριβεστέρα εἰκὼν τῆς προθυμίας τοῦ Θεοῦ νὰ δεχθῇ τὸν μετανοοῦντα καὶ ἐπιστρέφοντα εἰς αὐτὸν ἁμαρτωλόν, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐκείνης τῆς παραβολῆς, ἥτις δεικνύει τὸν πατέρα προστρέχοντα εἰς ὑπάντησιν τοῦ υἱοῦ του, καὶ ἐναγκαλιζόμενον αὐτόν, συγχωροῦντα τὸ παρελθὸν ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ἐπαναφέροντα αὐτὸν εἰς τὴν προτέραν του ἐν τῇ οἰκογενείᾳ θέσιν (Λουκ. ιε΄, 20-24).

Τὸ κήρυγμα τῆς μετανοίας ἐνετάλησαν οἱ Ἀπόστολοι νὰ κηρύττωσιν. Ἱερώτερον τούτου δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, διότι ἄνευ αὐτοῦ μένει κλειστὴ ἡ θύρα

τῆς οἰκίας τοῦ Πατρός. Προσέθεσεν εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν ὁ Κύριος καὶ τὴν λέξιν **«ἄφεσιν»**, ὅτε πρὸ τῆς Ἀναλήψεώς του συνωμίλησε μετὰ τῶν μαθητῶν, ἀναπτύσσων εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν Γραφῶν διὰ τοῦ πάθους καὶ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεώς Του. Ἦτο γεγραμμένον ὅτι ταῦτα θὰ ἐγίνοντο καὶ ὅτι θὰ ἐκηρύσσετο ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ ***μετάνοια καὶ ἄφεσις*** ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη (Λουκ. κδ', 45-48).

Τὴν ἐντολὴν ταύτην ἐξετέλεσαν οἱ Ἀπόστολοι, κηρύττοντες παντοῦ καὶ πάντοτε τὴν μετάνοιαν πρὸς ἄφεσιν καὶ σωτηρίαν, ἐπιχέοντες τὸ ἔλαιον τῆς παρηγορίας καὶ τῆς εἰρήνης ἐπὶ τῶν πληγῶν τῶν ἀληθῶς μετανοούντων, Ἂς ἀκούσωμεν τινὰς τῶν λόγων των: «Ὁ Θεὸς δεικνύει τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς, διότι, ἐνῷ ἡμεῖς ἤμεθα ἁμαρτωλοί, ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, πολλῷ δὲ μᾶλλον, ἀφοῦ ἐδικαιώθημεν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, θέλομεν σωθῇ δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς». (Ρωμ. ε' 8). «Δὲν εἶναι τώρα λοιπὸν οὐδεμία κατάκρισις εἰς τοὺς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοὺς μὴ περιπατοῦντας κατὰ τὴν σάρκα ἀλλὰ κατὰ τὸ πνεῦμα». (Ρωμ. κ' 1.). Καὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου ἀποστόλου Παύλου: «Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλούς, ***τῶν ὁποίων πρῶτος εἶμαι ἐγώ.***» «Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, διὰ νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς ἐμὲ πρῶτον τὴν πᾶσαν αὐτοῦ μακροθυμίαν, εἰς παράδειγμα τῶν μελλόντων νὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Α' Τιμόθ. 1, 15, 16.). «Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν δὲν ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι ἐν ἡμῖν. Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, εἶναι πιστὸς καὶ δίκαιος, ὥστε νὰ συγχωρήσῃ εἰς ἡμᾶς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ νὰ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας» (Α' Ἰωάν. β'. 1, 2).

Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἐλέχθησαν δι' ἡμᾶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Δὲν μᾶς ἐπαρκοῦν; Ἀπαιτοῦνται περισσότερα διὰ νὰ μᾶς διαβεβαιώσουν περὶ τῆς προθυμίας τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὸν μετανοοῦντα καὶ περὶ τῆς ἐπαρκείας τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ νὰ ἀποπλύνῃ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὅπερ καὶ πράττει ἐκ περισσείας ἐλέους καὶ ἀγάπης; Αἱ διαβεβαιώσεις Αὐτοῦ καὶ αἱ τῶν Ἀποστόλων Του εἰς τὰς ἱερὰς σελίδας τοῦ Λόγου αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ μὴ ἀφήσουν ἀμφιβολίαν εἰς τὸν νοῦν οὐδενὸς ποθοῦντος τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποσχέσεων ἐκείνων. Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις, Ἐγὼ εἶμαι ἁμαρτωλός, ὁ δὲ Θεὸς πανάγιος. Ναί, ἀλλ' ὁ Θεὸς τὰς ὑποσχέσεις ταύτας τὰς δίδει πρὸς ἁμαρτωλούς. Ὁ Χριστὸς ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἀπέθανε. Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ τὸν πλησιάσω. Πράγματι, εἶσαι ἀνάξιος, ἀλλ' Ἐκεῖνος ὅστις σὲ προσκαλεῖ νὰ ἔλθῃς πρὸς αὐτόν, ἐξεύρει τὴν ἀναξιότητά σου. Ἀλλ' εἶμαι ἀδυνάτου χαρακτῆρος καὶ φοβοῦμαι μήπως καὶ ἀφοῦ λάβω τὴν ἄφεσιν τοῦ παρελθόντος μου, ὑποπέσω πάλιν εἰς κανὲν παράπτωμα, εἰς καμμίαν παράβασιν τοῦ Νόμου τῆς ἁγιότητος.—Φίλε, ὁ Χριστὸς ὅστις κατῆλθεν εἰς τὴν γῆν καὶ ἔπαθεν ὅπως σὲ σώσῃ, δὲν θὰ σὲ ἀφήσῃ νὰ πειρασθῇς πέραν τῶν δυνάμεών σου· θὰ ἦναι πλησίον σου, τείνων χεῖρα βοηθείας ὅταν βοήσῃς πρὸς αὐτόν. Ἀτένιζε ὄχι πρὸς τὴν ἀδυναμίαν σου, ἀλλὰ πρὸς τὸν Χριστόν, ὅστις ἐξ Οὐρανοῦ ἐπιβλέπει ἐφ' ἡμῶν, συμπαθῶν εἰς τὰς ἀδυναμίας μας

καὶ βοηθῶν διὰ τοῦ Πνεύματός του τὰς ἀσθενεῖς ἡμῶν προσπαθείας. «Ἄς πλησιάσωμεν ὅθεν μετὰ παρρησίας εἰς τὸν θρόνον τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεος καὶ εὕρωμεν χάριν πρὸς βοήθειαν ἐν καιρῷ χρείας» (Ἑβρ. δ΄. 14—16).

Ἰδοὺ ἡ μία καὶ μόνη, ἀλλ᾿ ἐπαρκὴς βάσις τῆς ἐλπίδος τῶν ἀληθῶς μετανοούντων—ἐλπίδος ἀποσβέσεως τῆς ἐνοχῆς τῆς ἁμαρτίας, ἐλπίδος εἰρήνης τῆς συνειδήσεως, ἐλπίδος τοῦ ἀνεκφράστου ἐλέους τοῦ Θεοῦ, χορηγουμένου εἰς ἡμᾶς χάριν τοῦ ἐξιλασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐπετέλεσεν ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ. Αὐταπάτη εἶναι τὸ νὰ στηρίζῃ τις τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του ἀλλοῦ, εἴτε εἰς πρόσωπον, ὅσον καὶ ἂν ἦναι ἅγιον, εἴτε εἰς ἔργα καὶ θυσίας ἡμῶν αὐτῶν. Τὸ τοιοῦτον εἶναι περιφρόνησις πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Σωτῆρος, πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου Αὐτοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον ἐχύθη ὑπὲρ ἡμῶν εἶναι δὲ καὶ ἔσχατος κίνδυνος τῆς ψυχῆς.

Ἰδοὺ ἡ πηγή, ἣν ἤνοιξεν ὁ Θεὸς πρὸς ἀπόπλυσιν τῆς ἁμαρτίας καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. Ἄς προσέλθωμεν εἰς ταύτην, ἵνα ἀνέλθωμεν ἐξ αὐτῆς εἰς νέαν ζωὴν ἐν Χριστῷ τῷ Λυτρωτῇ. Εἰς Αὐτόν, ὅστις εἶναι ὁ Ἀντικαταστάτης ἡμῶν, ὁ Μεσίτης καὶ Συνήγορος ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν Πατέρα, ἂς ἀναθέσωμεν πᾶσαν ἡμῶν τὴν ἐλπίδα, καὶ ἂς ἀποβλέπωμεν εἰς Αὐτὸν ὅστις εἶναι καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς πίστεώς μας, ὅπως ἐνισχύῃ καὶ τελειοῖ τὴν πίστιν ταύτην ἐν ἡμῖν, ἵνα αὐξάνωμεν ἐν τῷ ἁγιασμῷ, λαμπρύνοντες τὸ ὄνομα τὸ ἱερόν, τὸ ὁποῖον φέρομεν —τὸ τοῦ Χριστιανοῦ.

Ἄς δεχώμεθα δὲ εὐγνωμόνως καὶ εὐλαβῶς ἂς χρησιμοποιοῦμεν τὰ βοηθητικὰ τῆς χάριτος Αὐτοῦ μέσα πρὸς στενωτέραν μετ᾿ αὐτοῦ ἕνωσιν—τὸ Βάπτισμα, τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν, καὶ τὰ ἄλλα ὑπ᾿ αὐτοῦ χορηγούμενα πρὸς συνάντησιν τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ζωῆς πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὴν ἄφεσιν ὅμως καὶ σωτηρίαν μόνον εἰς τὸν Σταυρὸν θὰ ἀποβλέψωμεν. Τί ὅμως νὰ εἴπω περὶ τῶν περιφρονούντων τὴν προσφερομένην εἰς αὐτοὺς σωτηρίαν; Τί ἄλλο εἰμὴ νὰ ἐπαναλάβω τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου. «Ἐὰν μὴ μετανοήσητε θέλετε ὁμοίως ἀπολεσθῆ». Εἴθε οἱ λόγοι οὗτοι νὰ μὴ ἀκουσθοῦν δι᾿ οὐδένα πλέον ὄχι ὡς προτροπή, ἀλλ᾿ ὡς ἡ ἀμετάτρεπτος καταδίκη τοῦ Ἀδεκάστου Κριτοῦ! Ὁποία τύφλωσις! Ὁποία ἀναίσχυντος περιφρόνησις ἀπέναντι τῆς ὑπερτάτης προσφορᾶς χάριτος! Πόσον βαθεῖα θὰ ἦναι ἡ ταπείνωσις τοῦ ἀφυπνιζομένου ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ βαράθρου ἁμαρτωλοῦ! Ἀλλ᾿ ὁ Θεός, ἀπείρως μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, δὲν κλείει τὴν θύραν τῆς ἐλπίδος ἐνώπιον τῆς ταπεινώσεως τοῦ κατανοοῦντος τὴν θέσιν του ἁμαρτωλοῦ. Δεικνύει τὴν πηγήν, ἣν ἤνοιξε πρὸς ἀπόπλυσιν τῆς ἁμαρτίας καὶ πάσης ἀκαθαρσίας, καὶ καλεῖ ἀκόμη τοὺς ποθοῦντας τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν των, ὅπως ἔλθωσι καὶ καθαρισθῶσιν ἀπὸ τοῦ ῥύπους.

Ζητήσατε λοιπὸν τὸ ἔλεος τοῦ Σωτῆρος, ὅστις ἐγένετο καὶ Ἀντικαταστάτης ἡμῶν ἀπέναντι τῆς Θείας Δικαιοσύνης, ἐν Οὐρανῷ δὲ ὁ μόνος Μεσίτης καὶ Συνήγορος πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ μετανοοῦντος ἁμαρτωλοῦ. Ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι δῶρον αὐτοῦ, ὡς Ἀρχηγὸς δὲ τῆς Πίστεως ἡμῶν, αὐτὸς θέλει γίνει καὶ ὁ Ὁδηγὸς ἡμῶν ἐν τῇ νέᾳ ζωῇ, ἥτις ἤδη ἄρχεται διὰ τὸν λαβόντα τὴν ἄφεσιν. Δεχθῆτε καὶ χρησιμοποιήσατε δὲ καὶ τὰ μέσα τῆς χάριτος, τὰ πρὸς τελειο-

ποίησιν τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς—τὰ πρὸς στενωτέραν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Πατρὸς Θεοῦ, καὶ τὰ ἑνοῦντα πρὸς τὸν Χριστόν, τοὺς ἀληθεῖς του ὀπαδοὺς εἰς ἓν Σῶμα, τοῦ ὁποίου Αὐτὸς εἶναι ἡ Κεφαλή.

('Εκ τοῦ 'Αγγλικοῦ). *J. Jackson.*

ΤΕΛΟΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ ΑΓΡΟΥ

ΚΙΝΑ

Δὲν ὑπάρχει ἱεραποστολικὸς ἀγρός, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἔργον τοῦ Εὐαγγελίου εὑρέθη ἀντιμέτωπον πρὸς τόσας τεραστίας ἀντιδράσεις, ὅσον ἐν Κίνᾳ. Πολλῶν χιλιετηρίδων ἀπομόνωσις ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ ἔξω κόσμου συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσουν οἱ Κινέζοι μίαν ἐθνικὴν νοοτροπίαν συντηρητικότητος, ἥτις φθάνει μέχρι ἀλαζονείας, κατὰ τὴν ἀποίαν πᾶν ὅ,τι εἶναι ξένον εἶναι βάρβαρον καὶ πᾶς ἀλλοδαπὸς εἶναι «ξένος διάβολος», μόνη δὲ ἡ Κίνα θεωρεῖται χώρα μακραίωνος ἐνδόξου πολιτισμοῦ, μήτηρ τῶν φώτων καὶ γενέτειρα τοῦ μεγίστου Διδασκάλου τῆς 'Αρετῆς, τοῦ Κομφουκίου. 'Η νοοτροπία δὲ αὕτη ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη ἀποτελεῖ ἀνυπέρβλητον φραγμὸν — ἀληθὲς Σινικὸν τεῖχος — εἰς τὴν πρόοδον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Κίνᾳ.

Καὶ ὅμως] ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Κίνᾳ δὲν συνήντησεν ἀντίστασιν. 'Η 'Ασιατικὴ νοοτροπία ἀνέχεται τὴν θρησκευτικὴν ἰδεολογίαν τῶν ἄλλων, ὅταν αὕτη δὲν ἐπιβουλεύεται τὰ ἰδικά της καθεστῶτα, οὔτε ὑποκρύπτῃ σκοποὺς ἐξερχομένους τοῦ κύκλου τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας. 'Ως ἐκ τούτου ὅταν κατὰ τὸ ἔτος 636 ὁ Σῦρος 'Ολουπὲν ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος Νεστοριανῶν ἱεραποστόλων, ἐξ ἐκείνων οἵτινες, ἐκδιωχθέντες ἀπὸ τὰς ἐν Συρίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ ἑστίας των, διέτρεξαν τὴν 'Ανατολὴν κηρύττοντες τὸν Χριστὸν καὶ φθάσαντες εἰς τὴν Κίναν, ἐζήτησαν νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ καὶ νὰ ἦναι ἐλεύθεροι νὰ κηρύττουν τὸν Χριστιανισμόν, ὁ αὐτοκράτωρ ἐξετάσας τὰς ἀρχὰς τῆς θρησκείας ταύτης, ἐνέκρινε τὴν ἐγκατάσιασίν των ἐντὸς τῆς πόλεως Σιγγάν, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ κηρύττουν ἐλευθέρως τὸ δόγμα των. 'Επὶ πλέον τοῖς ἐπέτρεψε νὰ κτίσουν οἶκον εὐκτήριον, ὅστις νὰ στεγάζῃ καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῆς θρησκείας αὐτῶν. Καὶ οὕτως, ὑπὸ αὐτοκρατορικὴν προστασίαν συνεστήθη ἡ πρώτη Χριστιανικὴ ἐκκλησία ἐν Κίνᾳ Καὶ μάλιστα, πρὸς ἐπισημοτέραν ἐκδήλωσιν τῆς προστασίας ταύτης, ἐστήθη εἰς δημόσιον κέντρον τῆς πόλεως Σιγγὰν μαρμαρίνη στήλη, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐχαράχθη ἐπιγραφὴ ἐκθέτουσα ἐν συντομίᾳ τὸν σκοπὸν καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, τὸ ἐπιτρέπον τὴν ἄσκησιν αὐτῆς: «'Ο αὐτοκράτωρ», λέγει ἡ ἐπιγραφὴ ἐκείνη «ἐξετάσας ἐπισταμένως τὸ Φωτεινὸν Δόγμα (τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν), τὸ εὗρεν καθ' ὅλα ἐν τάξει καὶ ἐγκρίνει ὅπως κηρύττεται ἀκωλύτως ὁπουδήποτε, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους».

Μετά τινα ἔτη, πολιτικαὶ ἀνωμαλίαι ἀνεστάτωσαν τὴν πόλιν Σιγγὰν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ταραχῶν τούτων ἡ Νεστοριανὴ στήλη ἐξηφανίσθη καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ ἔπαυσε καὶ κάθε μνεία περὶ τῆς Χριστιανικῆς ἐκκλησίας τῶν Νεστοριανῶν—ἄδηλον ἂν ὑπὸ διωγμὸν ἐξέλιπεν ἤ, τὸ πιθανώτερον, διὰ μεταναστεύσεως πρὸς τὰ πλησιέστερα μέρη τῶν Ἰνδιῶν ἢ τὴν Κεϋλάνην, ὅπου, ὡς γνωστόν, ὑπῆρχον ἤδη πρὸ πολλοῦ Χριστιανικαὶ κοινότητες τῶν πρώτων Νεστοριανῶν ἱεραποστόλων. Ἡ διάρκεια τῆς πρώτης ἐν Κίνᾳ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἦτο περίπου 100 ἐτῶν. Ἐὰν δὲ ἀπέμειναν ἐκεῖ ἰθαγενεῖς Χριστιανοί, ἀναμφιβόλως ἀπερροφήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ τῆς Κρατικῆς θρησκείας.

Ἐπηκολούθησε μακρὰ περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη τοῦ Νεστοριανοῦ Χριστιανισμοῦ ἐξηφανίσθησαν ἐν Κίνᾳ. Καὶ τὰς μόνας περὶ τῆς χώρας ταύτης πληροφορίας, ἔφερον οἱ ἔμποροι, οἵτινες ἐξηκολούθουν σποραδικῶς νὰ ἐπισκέπτωνται αὐτήν, ἀλλ᾽ αἱ δοσοληψίαι αὐτῶν διεξήγοντο εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν στρατοπέδων τοῦ Μογγόλου μονάρχου Γκεγκίς Χάν, ὅστις εἶχεν ὑποτάξει τὴν Ἀσίαν καὶ φθάσει εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Εὐρώπης. Ὥστε αἱ πληροφορίαι τῶν ἐμπόρων δὲν μετέδιδον τίποτε ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ. Αἱ πρῶται γνώσεις περὶ τῆς Κίνας τοῦ Μεσαίωνος ὀφείλονται εἰς τὸν Ἑνετὸν περιηγητὴν Μάρκον Πόλο, ὅστις ἐπεσκέφθη τὴν Κινεζικὴν πρωτεύουσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 13ου αἰῶνος καὶ ἐγένετο δεκτὸς μετὰ τιμῶν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Κούμπλαϊ Χάν, ἐγγονοῦ τοῦ Κατακτητοῦ, καὶ παρέμεινε φιλοξενούμενος εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν ἐπὶ δύο ἔτη. ἀνεχώρησε δὲ ἔπειτα εἰς τὴν πατρίδα του φορτωμένος μὲ τιμὰς καὶ πλούσια δῶρα. Αἱ ἀφηγήσεις τοῦ Μάρκου Πόλο περὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς τοῦ Κούμπλαϊ Χὰν καὶ τῆς δόξης καὶ εὐημερίας τῆς βασιλείας του, ἰδίως δὲ αἱ συστάσεις του πρὸς τὴν πατρίδα του Βενετίαν περὶ συνάψεως ἐμπορικῶν σχέσεων μὲ χώραν, τῆς ὁποίας καὶ μόνον τὸ ἐμπόρευμα τῆς ἐγχωρίου μετάξης θὰ ἀπέφερε κέρδη μέγιστα, προεκάλεσαν ρεῦμα συνεχὲς ἐμπόρων καὶ περιηγητῶν ἐξ Εὐρώπης πρὸς τὴν Κίναν, μετ᾽ οὐ δὲ πολὺ καὶ ρεῦμα ἱεραποστολικόν, πρωτοπόροι τοῦ ὁποίου ἦσαν οἱ περὶ τὸν Ἰγνάτιον Λογιόλαν, ἱδρυτὴν τῆς Ἑταιρίας τοῦ Ἰησοῦ, (τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν), σκοπὸς κύριος τῆς ὁποίας ἦτο ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ ἀπίστων, εἰδικώτερον δὲ τῶν Ἰουδαίων τῆς Παλαιστίνης. Οἱ Ἰησουῖται ἀφίχθησαν εἰς τὴν Κίναν κατὰ τὸ 1552, εἰς τὴν πόλιν Καντόνην, χάρις δὲ εἰς τὴν κραταιὰν προστασίαν τῆς δυναστείας τῶν Μαντσοῦ, τὸ ἔργον των ἐπροχώρησεν ἀλματικῶς. Κατὰ δὲ τὸ 1685, Ἱεραποστολὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἐγκαθιδρύετο εἰς τὸ Πεκῖνον, ὅπου μετ᾽ οὐ πολὺ συνέστησεν ἱερατικὴν σχολὴν διὰ τὴν μόρφωσιν ἰθαγενοῦς Χριστιανικοῦ κλήρου. Ἡ Ἱεραποστολὴ αὕτη ἔζησε καὶ εἰργάσθη ἐν Κίνᾳ ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη. Σχεδὸν ταὐτοχρόνως κατέφθασαν εἰς τὴν Κίναν καὶ μοναχοὶ ἐξ ἄλλων Καθολικῶν ταγμάτων, ἰδίως Φραγκισκανοὶ καὶ Δομινικανοί, οἵτινες ἤνοιξαν σχολεῖα. Καὶ πάντες μὲν οὗτοι ἐπετέλεσαν ἔργον πραγματικῶς μέγα· ἀλλ᾽ αἱ ἀναφυεῖσαι μεταξὺ τῶν ἰθυνόντων τὰ σχολεῖα ἀντιζηλίαι καὶ προστριβαὶ ἀπήρεσαν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις ἀπήλασεν ἐκ τῆς χώρας τούς τε ἱεραποστόλους καὶ τοὺς ἰθαγενεῖς Χριστιανούς, καὶ

ἀπηγόρευσε νὰ διδάσκεται τοῦ λοιποῦ ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν Κίναν. Ταὐτοχρόνως ἔπαυσε καὶ πάσας τὰς πρὸς τοὺς ξένους συναφείας καὶ σχέσεις. Μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων τούτων, ἡ Κίνα ἐστράφη πάλιν ὀπίσω πρὸς τὴν παλαιάν της ἐθνικὴν πολιτικὴν τῆς ἀπομονώσεως καὶ ἐνῷ ἔξω ὁ Ἰσλαμισμὸς ἀνακατέκτα τὴν προτέραν του ἐξουσίαν ἐπὶ τὰ κράτη τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, σκότος βαθὺ ἐπεκάθισεν ἐπὶ τὴν Ἄπω Ἀνατολήν, ἐπὶ μακρὰν περίοδον ἐτῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κίνα ἔμεινε σελὶς ἄγραφος εἰς τὴν ἱστορίαν, ὑπὸ τὸ Μεσαιωνικὸν αὐτῆς ὄνομα «Καθάϊ», τὸ ὁποῖον διεδέχθη τὸ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων γεωγράφων δοθὲν ὄνομα Σῆρες καὶ Σηρική.

Ὁ 16ος αἰὼν ὑπῆρξεν ὁ αἰὼν τῶν τολμηρῶν ἐξερευνήσεων καὶ τῶν κοσμοϊστορικῶν ἀνακαλύψεων. Ὁ Κολόμβος, ἀνακαλύψας τὴν Ἀμερικήν, ὠνειροπόλησε καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς θρυλικῆς Καθάϊ, περὶ τῆς ὁποίας αἱ ἀναμνήσεις τοῦ Μάρκου Πόλο εἶχον ἐξάψει τὴν φαντασίαν τῶν λαῶν τῆς Ἑσπερίας. Ἐφαντάζετο δὲ ὁ Κολόμβος, ὅτι ἐὰν ἐξηκολούθει τὸν πρὸς δυσμὰς πλοῦν του ἤθελε εὕρει αὐτὴν εἴς τι σημεῖον γεωγραφικόν, τὸ ὁποῖον θὰ συνεταυτίζετο περίπου μὲ τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς Ἰαπωνίας. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Κολόμβου καὶ μετ᾽ αὐτόν, ἄλλοι ἀτρόμητοι θαλασσοπόροι ἐξεζήτησαν τὴν χώραν τῶν θρύλων εἰς τοὺς δύο ὠκεανούς, ἐνῷ ἄλλοι ἐπιχειρήσαντες τὴν ἀναζήτησιν διὰ ξηρᾶς παρ᾽ ὀλίγον ἐπέτυχον. Ὁ Πορτογάλλος Βενέδικτος Γκόεζ ἀποσταλεὶς ἐκ μέρους τῶν Ἰησουϊτῶν ἐπὶ σκοπῷ τῆς ἀνευρέσεως τῆς Καθάϊ, ἀφοῦ διέσχισε τὸ ἥμισυ τῆς Ἀσίας, ἔφθασεν ἡμιθανὴς εἰς τὴν παραμεθόριον πόλιν τῆς Κίνας Σοῦ-Τσάο, ὅπου καὶ ἀπέθανεν, ὄχι ὅμως πρωτοῦ νὰ βεβαιωθῇ καὶ ἐπισήμως νὰ διαγγείλῃ πρὸς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ ἀποστείλαντας αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ, ὅτι «Καθάϊ καὶ Κίνα εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ χώρα.» Ἡ εἴδησις αὕτη ἔθεσε πάλιν εἰς κίνησιν τὸ ρεῦμα τῆς συγκοινωνίας μὲ τὴν Ἄπω Ἀνατολήν, ὁ δὲ θάνατος τοῦ ἐρευνητοῦ ἀνηγγέλθη διὰ τῶν λέξεων: «Τὴν Καθάϊ ζητῶν, εὗρε τὸν Οὐρανόν».

Ἡ νεωτέρα ἱστορία τῶν Χριστιανικῶν ἱεραποστολῶν καὶ ἡ ἔναρξις τῶν Εὐαγγελικῶν τοιούτων ἐν Κίνᾳ, ἀρχίζει τῷ 1807 μὲ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἄγγλου ἱεραποστόλου ***Ροβέρτου Μόρισσον*** εἰς Καντῶνα. Ὁ Μόρισσον ἦτο ἤδη ἀρκετὰ ἐντριβὴς εἰς τὴν γλῶσσαν ὅταν ἀπεβιβάσθη ἐκεῖ, διότι εἶχεν ἀφιερώσει δύο ὁλόκληρα εἰς τὴν ἐκμάθησιν αὐτῆς, ὀρθῶς ἀντιλαμβανόμενος ὅτι πᾶς ἱεραπόστολος πρέπει νὰ δύναται νὰ συνεννοῆται μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς ἄνευ μεσάζοντος διερμηνέως. Ἐξ ἄλλου, πρώτιστον ἐφόδιον τοῦ κήρυκος τοῦ Εὐαγγελίου ἦτο ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ ἐκηρύσσετο ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ. Ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐπτοήθη, ὅταν οἱ κατὰ τῶν ξένων περιορισμοί, οἵτινες δὲν εἶχον ἀκόμη ἀρθῆ, δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν Καντῶνα ὡς ἱεραπόστολος, ἀλλ᾽ ἐζήτησε παρὰ τῆς Βρεττανικῆς Ἑταιρίας Ἐμπορίου τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἥτις εἶχε γραφεῖα ἐν Καντῶνι, νὰ προσληφθῇ ὑπ᾽ αὐτῶν ὡς μεταφραστὴς τῆς Ἑταιρίας. Τοῦτο καὶ ἐγένετο καὶ ὁ Μόρισσον, τῇ συνδρομῇ καὶ τοῦ συναδέλφου του Μὶλν (Milne), μετέφρασεν εἰς τὴν Κινεζικὴν τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Νέαν Διαθήκην ἐν διαστήματι πέντε ἐτῶν. Μετὰ τοῦτο ἐξεπόνησε Λεξικὸν Ἀγγλο-Κινεζικὸν καὶ Γραμματικὴν τῆς Κινεζικῆς

γλώσσης, πρὸς χρῆσιν τῶν μελλόντων νὰ ἐργασθοῦν ὡς ἱεραπόστολοι Ἄγγλων, Αἱ συγγραφικαὶ αὗται ἀσχολίαι δὲν τὸν ἠμπόδισαν νὰ ἐργασθῇ καὶ ὡς κῆρυξ διὰ ζώσης φωνῆς, μάλιστα δὲ διὰ τῆς ἱδρύσεως, ἀπὸ κοινοῦ μετά τινος φίλου του. ἑνὸς Κολλεγίου Ἀγγλο-Κινεζικοῦ ἐν Μαλάκκᾳ κατὰ τὸ 1829.

Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐσημείωσεν ἀρχὴν χαλαρώσεως τῶν περιορισμῶν σχετικῶς πρὸς τοὺς ξένους καὶ ἰδίως τοὺς ἱεραποστόλους. Κατέφθασαν τότε εἰς Καντῶνα ἱεραπόστολοι Ἄγγλοι καὶ Ἀμερικανοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύο ὀνόματα προέχουν, τὸ τοῦ Ἄγγλου Χώδσον Τεΐλορ καὶ τὸ τοῦ Σκώτου Ἰακώβου Γκίλμουρ. Ὁ πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ σκαπανεὺς μεγάλου εὐαγγελιστικοῦ ἔργου ἀνὰ τὴν ἐνδοχώραν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐσωτερικὴ Ἱεραποστολὴ τῆς Κίνας». Ὁ δεύτερος, κηρύξας τὸ πρῶτον τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Μογγόλους καὶ ἀξιωθεὶς νὰ ἴδῃ καρποὺς πνευματικοὺς πλουσίους, εἶναι ὁ γνωστὸς «Ἀπόστολος τῆς Μογγολίας».

Βαθμηδὸν καὶ ἄλλοι ἱεραπόστολοι ἀφῆκαν τὴν σχετικὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἐλευθέρου λιμένος τῆς Καντῶνος, ἐπροχώρησαν βαθύτερον εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ εἰργάσθησαν μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν τῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ λαὸς προθύμως ἤκουε τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ δὲν παρῆλθον ἔτη πολλὰ πρὶν ἢ ὁλόκληροι κοινότητες καὶ χωριὰ ἦσαν ἀνεγνωρισμένα ὡς Χριστιανικά. Τὴν πρόοδον ὅμως αὐτὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ τοπικοὶ κυβερνῆται τῆς Κίνας παρηκολούθουν μετὰ δυσμενείας, διότι αἱ ἀρχαὶ τῆς νέας θρησκείας ἦσαν ἀνατρεπτικαὶ τῆς ἀπολυταρχικῆς των ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ λαοῦ. Ἀφοῦ δὲ διὰ ψευδῶν διαδόσεων καὶ παραστάσεων περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ἱεραποστόλων, ἐχαρακτήριζον αὐτοὺς ὡς ὄργανα τῶν ξένων Δυνάμεων, σκοποῦντα νὰ ὑποδουλώσουν τὴν Κίναν, κατέφυγον εἰς τὴν βίαν ὅπως ἀναγκάσουν τοὺς ἰθαγενεῖς Χριστιανοὺς νὰ ἀπαρνηθοῦν τὰς ἀρχάς των. Διὰ νὰ τρομοκρατήσουν δὲ τοὺς ἀγρότας καὶ ἐξολοθρεύσουν πᾶν ἴχνος Χριστιανισμοῦ ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν, μεταχειρίσθησαν διάφορα ἀναρχικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐμποτισθῆ τὴν κομμουνιστικὴν προπαγάνδαν. Καὶ τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀφέθησαν ἐλεύθερα νὰ ἐκριζώσουν τὸν Χριστιανισμὸν καθ᾿ οἱονδήποτε τρόπον.

Ὁλόκληρα χωρία Χριστιανικὰ ἐκάησαν καὶ αἱ καλλιεργημέναι γαῖαί των κατεστράφησαν. Τοὺς ἀρνουμένους νὰ ἀποκηρύξουν τὴν νέαν θρησκείαν ἔσφαζον ἀδιακρίτως, οἱ δὲ ὀλίγοι διαφυγόντες τὴν σφαγὴν ἐπέζησαν κρυπτόμενοι εἰς τὰ ἐρείπια τῶν χωρίων των καὶ τρεφόμενοι ἀπὸ ἄγρια χόρτα, τὰς δὲ νύκτας συνηθροίζοντο καθ᾿ ὁμάδας ἵνα εὕρουν παρηγορίαν καὶ ἐνίσχυσιν διὰ τῆς συμπροσευχῆς καὶ ἀκροάσεως τοῦ Εὐαγγελίου.

Αἱ ἐξεγέρσεις αὗται τοῦ ἔτους 1870, ἂν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἐστρέφοντο κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἦσαν πράγματι ἐξεγέρσεις κομμουνιστικαὶ κατὰ τῆς φοβερᾶς ἀκηδείας καὶ ἀκυβερνησίας τῶν κρατικῶν ἀρχῶν. Τοῦτο ἀντελήφθη ἡ αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις, ὅταν τὰ κομμουνιστικὰ στίφη μετέφερον τὴν δρᾶσίν των εἰς ἄλλας ἐπαρχίας, ὅπου δὲν ὑπῆρχον Χριστιανοί. Ἡ Κεντρικὴ Κυβέρνησις τοῦ Πεκίνου ἔσπευσε τότε νὰ εἰσαγάγῃ τὰς μᾶλλον ἐπειγούσας μεταρρυθμίσεις, διὰ μικρῶν δανείων πρὸς τοὺς καλλιεργητάς, δι᾿ ἐνάρξεως κατασκευῆς ἔργων συγκοινωνιῶν καὶ δι᾿ ἐλαφρύνσεως φορολογικῶν βαρῶν.

Ἀλλ' ἐπέκειτο ἀναστάτωσις ἀκόμη σοβαρωτέρα — ἡ Ἐπανάστασις τῶν Μπόξερς τοῦ 1899 — ἥτις ἦτο ἐξέγερσις τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ταραχοποιῶν στοιχείων τῇ ὑποκινήσει τῶν ὀργάνων τῆς Βασιλομήτορος καὶ Ἀντιβασιλίσσης, ἐναντίον τῆς προσπαθείας τῆς διανοουμένης νεολαίας νὰ ἐπιφέρουν μεταρρυθμίσεις εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, ἀλλ' ἰδίως εἰς τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐνθουσιώδης συνήγορος τῶν μεταρρυθμίσεων ἦτο αὐτὸς ὁ νεαρὸς Αὐτοκράτωρ, ὅστις μόλις εἶχε γίνει ἐνῆλιξ. Ἀλλὰ τὰ πάντα ἐματαίωσεν ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐξόντωσιν ὅλων τῶν ξένων, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος καὶ τὸν ἀποκλεισμὸν πάσης ριζικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἡ πολιορκία τῶν ξένων ἱεραποστόλων καὶ πολλῶν χιλιάδων ἰθαγεῶν Χριστιανῶν ἐντὸς τῶν πρεσβειῶν τοῦ Πεκίνου, ὑπῆρξεν ἡ τελευταία πρᾶξις τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν βιαιοπραγιῶν τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν, ὅπου 10.000 ἰθαγενεῖς Χριστιανοί, 153 ἱεραπόστολοι μὲ τὰς συζύγους των καὶ 54 παιδία ἐσφάγησαν μαρτυρικῶς. Ὅταν δὲ μετὰ τέσσαρας μῆνας ἐλύθη ἡ πολιορκία τοῦ Πεκίνου, ἐκτὸς τῶν ξένων (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ διπλωμάται) εἶχον σφαγῆ ἐντὸς τῆς πόλεως ἄνω τῶν 3.000 ἰθαγενῶν Χριστιανῶν προσφύγων.

Τὸ δίδαγμα τῆς ἐκμηδενίσεως τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Μπόξερς κατὰ τὸ 1900, κατενοήθη πλήρως ἐν Κίνᾳ καὶ ἐγέννησε νέον πνεῦμα, νέας ἀντιλήψεις ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη. Ἡ ἀφύπνισις τῆς Κίνας συνετελέσθη πλέον ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Ρωσσο-Ἰαπωνικὸς πόλεμος τοῦ 1904 καὶ αἱ μεγάλαι νίκαι τῶν Ἰαπώνων ἀπέδειξεν, ὅτι ὅταν ἔθνος ἀνατολικὸν ἐκμάθῃ τὰς πολεμικὰς μεθόδους τῆς Δύσεως, δύναται νὰ νικήσῃ καὶ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη.

Ἔκτοτε αἱ ἀντιχριστιανικαὶ διαθέσεις, αἵτινες ἐξεδηλοῦντο εἰς ὡρισμένας τάξεις πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, ἐξέλιπον. Τῶν εὐπόρων τάξεων πολλαὶ οἰκογένειαι στέλλουν τὰ τέκνα των κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ Χριστιανικὰ σχολεῖα. Ἡ σύμπραξις μεταξὺ διανοουμένων Κινέζων κατεχόντων θέσεις ὑπευθύνους καὶ τῶν εἰδημόνων Εὐρωπαίων, πολλάκις δὲ τῶν ἱεραποστόλων, κατέστη πρᾶγμα συνηθέστατον. Χριστιανικαὶ ὀργανώσεις, ὡς ἡ Χριστιανικὴ Ἀδελφότης τῶν Νέων, εὐδοκιμοῦν, μὲ ὁλομέλειαν ἀνάμικτον, Χριστιανῶν καὶ μὴ Χριστιανῶν. Ὑπάρχει μεγάλη ζήτησις Χριστιανικῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων καὶ μάλιστα Κινεζικῶν μεταφράσεων τῶν βιβλίων τῆς Θρησκευτικῆς Φυλλαδικῆς Ἑταιρίας (Religions Tract Society) τοῦ Λονδίνου. Ἓν μάλιστα τοιοῦτον ἀνάγνωσμα, «Ὁ Χριστιανὸς Γεωργός», εἶναι περιζήτητον μεταξὺ τῶν Κινέζων χωρικῶν.

Αἱ πωλήσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐν Κίνᾳ αὐξάνουν βραδέως μέν, ἀλλὰ σταθερῶς ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Πέρυσιν αἱ τρεῖς μεγάλαι Βιβλικαὶ Ἑταιρίαι (Βρεττανική, Ἀμερικανικὴ καὶ Σκωτική) ἐπώλησαν 9,706,818 ἀντίτυπα τοῦ Θείου Λόγου ἐν Κίνᾳ.

Ἐπίσης συνεστήθη καὶ ἐνεργεῖ ζωηρῶς καὶ εἰς εὐρὺν κύκλον μία Χριστιανικὴ ὀργάνωσις τῆς Κινεζικῆς νεότητος, ἥτις φέρει τὸν τίτλον «Θρησκευτικὴ Ἐκστρατεία τῆς Νεολαίας» καὶ ἀποσκοπεῖ, μεταξὺ ἄλλων σκοπῶν, τὴν ἐξάγνισιν τῶν ἠθῶν.

Ἰδιαιτέρως ἐκτιμῶνται ὑπό τε τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κίνας αἱ

προσπάθειαι τῶν ἰατρῶν ἱεραποστόλων. Τὸν παρελθόντα Νοέμβριον (1935) ἑωρτάσθη ἐν Καντῶνι ἡ 100ετηρὶς τοῦ Νοσοκομείου, ὅπερ ἵδρυσεν ἐκεῖ τὸ 1835 ὁ Ἀμερικανὸς ἰατρὸς ἱεραπόστολος Πέτρος Πάρκερ. Ἡ Κυβέρνησις ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τῶν ἰατρικῶν ἱεραποστολῶν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς καὶ ἔδωκε πᾶσαν εὐκολίαν διὰ τὴν ἵδρυσιν ἱεραποστολικῶν ἰατρείων εἰς τὰς ἐπαρχίας. Τὰ δὲ διάφορα ἱεραποστολικὰ νοσοκομεῖα ἐν Κίνᾳ εὑρίσκουν ὁλοὲν εὐρυτέραν δρᾶσιν.

Ἐν γένει ὁ Εὐαγγελικὸς ἱεραποστολικὸς ἀγρὸς ἐν Κίνᾳ παρουσιάζει σήμερον ὄψιν εἴπερ ποτε ἐνθαρρυντικήν. Ὅλαι αἱ καταστραφεῖσαι Χριστιανικαὶ ἰθαγενεῖς ἐκκλησίαι ἀνῳκοδομήθησαν μεγαλείτεραι, αἱ βαπτίσεις νέων προσηλύτων αὐξάνουν, καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἡ αὐτοθυσία καὶ ὁ ζῆλος τῶν ἰθαγενῶν Χριστιανῶν εἶναι ζωηρὸς ὅσον οὐδέποτε κατὰ τὸ παρελθόν. Οἱ Κινέζοι Χριστιανοὶ κατενόησαν τὴν μεγάλην ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν τοῖς ἐπιβάλλει αὐτὴ ἡ εἰς Χριστὸν πίστις των, τοῦ νὰ ἐργασθοῦν αὐτοὶ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν διὰ τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ἀχανοῦς πατρίδος των καὶ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν Χριστὸν τοῦ ἔθνους των, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ἓν τέταρτον τῆς ὅλης ἀνθρωπίνης οἰκογενείας.

Η 500-ΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς τυπογραφίας ἐν Εὐρώπῃ συνήθως χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1440 καὶ ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἰωάννην Γουτεμβέργιον, γεννηθέντα καὶ ἐργασθέντα εἰς τὴν Γερμανικὴν πόλιν Μογουντίαν, (Mainz, Mayence) παρὰ τὸν Ρῆνον. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐπέτειος τῆς κοσμοϊστορικῆς ταύτης ἐφευρέσεως ἑωρτάσθη ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1540, 1640, 1740 καὶ 1840, ἤρχισαν δὲ ἤδη αἱ προετοιμασίαι διὰ τὸν ἑορτασμὸν κατὰ τὸ 1940 τῆς 500-ετηρίδος τῆς ἐφευρέσεως.

Αἱ προετοιμασίαι ὅμως αὗται ἀφύπνισαν καὶ πάλιν τὴν παλαιὰν διένεξιν, ἥτις ἀνέκαθεν διεξάγεται περὶ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐφευρέαεως καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐφευρέτου. Ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἑπτὰ Ἑλληνικαὶ πόλεις διημφισβήτουν τὴν τιμὴν ὅτι ἦσαν ἡ γενέτειρα τοῦ Ὁμήρου, οὕτω καὶ σήμερον ἓξ διάφοροι χῶραι τῆς Εὐρώπης ἀξιοῦν ἑκάστη ὅτι ἐν αὐτῇ εἶδε τὸ φῶς ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας καὶ ἑκάστη τῶν χωρῶν τούτων προβάλλει καὶ ἄλλον ἐφευρέτην. Ἡ ***Γαλλία*** ἀξιοῖ ὅτι ὁ ἐκ Πράγας καταγόμενος Προκόπ Βαλτφόγελ, ἐγκατεστημένος ἐν Ἀβινιόν, πρῶτος ἐξετύπωσε βιβλία διὰ κινητῶν μεταλλικῶν χαρακτήρων· ἡ ***Ἰταλία*** ἐγείρει τὴν αὐτὴν ἀξίωσιν διὰ τὸν ἐν Φέλτρε Πάμφιλον Καστάλδι· ἡ ***Ἀλσατία*** διὰ τὸν ἐν Στρασβούργῳ Ἰωάννην Μεντελίνην· ἡ ***Φλάνδρα*** διὰ τὸν ἐν Βρύγῃ Ἰωάννην Μπρίτα· ἡ ***Ὀλλανδία*** διὰ τὸν ἐν Χάαρλεμ Λαυρέντιον Κόστερ. Εἰς δὲ τὴν ***Γερμανίαν,*** ἐκτὸς τοῦ Γουτεμβεργίου, προεβλήθησαν δύο ἄλλοι ἐφευρέται τῆς τυπογραφίας—ὁ Ἰωάννης Φοῦστ καὶ ὁ Πέτρος Σχέφερ (Schöffer), ἐκ Μογουντίας καὶ αὐτοί, ὅπως ὁ Γουτεμβέργιος.

Τὰ προσκομιζόμενα τεκμήρια, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζονται αἱ ἀλληλοσυγ-

κρουόμεναι αὗται διεκδικήσεις, εἶναι τόσον ἀόριστοι καὶ διφορούμεναι, καὶ συνάμα τόσον τεχνικαὶ καὶ πολλαὶ κατ᾽ ἀριθμόν, ὥστε μήτε ὁ χῶρος τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν μήτε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἀναγνωστῶν μας θὰ ἀντεῖχεν εἰς τὴν συζήτησίν των. Οἱ κυριώτεροι ἀντίζηλοι τοῦ Γουτεμβεργίου διὰ τὴν τιμὴν τῆς ἐφευρέσεως εἶναι οἱ δύο τελευταῖοι ἐκ τοῦ ὡς ἄνω καταλόγου—ὁ Φοῦστ καὶ ὁ Σχέφερ, καταγόμενοι ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως τῆς Μογουντίας. Ἐκ τῶν διασωθέντων ὅμως ἐγγράφων προκύπτει ὅτι ὁ Φούστ ἦτο δανειστὴς τοῦ Γουτεμβεργίου, δανείσας αὐτὸν διάφορα ποσὰ διὰ τὰς τυπογραφικάς του ἐργασίας, καὶ ἐπειδὴ ὁ Γουτεμβέργιος δὲν ἠδυνήθη νὰ πληρώσῃ οὔτε τοὺς τόκους τοῦ δανείου, ὁ Φούστ κατέσχε τὰ «ἐργαλεῖα» τοῦ ὀφειλέτου. Φαίνεται δὲ ὅτι κατόπιν συνεταιρισθεὶς μὲ τὸν Σχέφερ ἤρχισεν ὁ ἴδιος νὰ χρησιμοποιῇ τὰ «ἐργαλεῖα» ταῦτα τοῦ Γουτεμβεργίου, εἰς τὴν ἐκτύπωσιν διαφόρων βιβλίων καὶ φυλλαδίων καὶ βαθμηδὸν ἐθεωρήθη ὡς ἐφευρέτης τῆς τυπογραφίας.

Ἐπίσης ἀμφισβητεῖται καὶ ἡ χρονολογία τῆς ἐφευρέσεως. Ὑπάρχουν ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1436—39 περὶ μιᾶς ἀγωγῆς τοῦ Γουτεμβεργίου κατά τινων πολιτῶν ἐν Στρασβούργῳ, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ὁ Γουτεμβέργιος ὡς ἔχων καὶ χειριζόμενος πιεστήριόν τι. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων οἱ ἱστοριοδίφαι συνάγουν ὅτι ἤδη πολὺ πρὸ τοῦ ἔτους 1440 ὁ Γουτεμβέργιος εἶχεν ἀσχοληθῆ μὲ τὴν ἐκτύπωσιν κειμένων διὰ κινητῶν χαρακτήρων, κατὰ πᾶσαν ὅμως πιθανότητα ἐχρειάσθησαν ἔτη τινα, ἕως οὗ νὰ τελειοποιηθῇ ἡ νέα αὕτη μέθοδος. Διότι τὰ ἀρχαιότατα διασωθέντα μέχρις ἡμῶν ἔντυπα βιβλία χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1445 καὶ ἐντεῦθεν. Ὥστε καὶ ἐὰν ἡ πρώτη ἐφεύρεσις δύναται νὰ χρονολογηθῇ πρὸ τοῦ ἔτους 1440, δὲν ἐτελειοποιήθη ἐπαρκῶς πρὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου Ὥστε δὲν μᾶς φαίνεται παράλογος ἡ ἐκλογὴ τῆς χρονολογίας ταύτης τοῦ 1940 διὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἐφευρέσεως.

***

Ὡς γνωστόν, μέχρι τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας, ἅπαντα τὰ βιβλία καὶ τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα ἦσαν χειρόγραφα. ἡ δὲ διακόσμησις τῶν χειρογράφων ἐγίνετο διὰ χειρὸς ὑπὸ εἰδικῶν καλλιτεχνῶν. Κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα εἶχε μάλιστα δημιουργηθῇ εἶδός τι βιβλιοεμπορίου, διὰ τὸ ὁποῖον ὅμως μόνον οἱ πλούσιοι ἠδύναντο νὰ ἐνδιαφέρωνται, ὡς ἐκ τῶν ὑπερόγκων τιμῶν τῶν πωλουμένων συγγραμμάτων. Τὰ πανεπιστήμια καὶ τὰ μοναστήρια εἶχον ἕκαστον πολλοὺς ἠσκημένους ἀντιγραφεῖς χειρογράφων—τὰ μὲν πανεπιστήμια διὰ νὰ πλουτίσουν τὰς ἰδίας των βιβλιοθήκας, τὰ δὲ μοναστήρια διὰ νὰ ἐμπορευθοῦν τὰ καταρτιζόμενα ἀντίγραφα. Εἶχε μάλιστα δημιουργηθῇ καὶ εἰδικὸς κλάδος βιομηχανίας, διὰ τὴν παρασκευὴν περγαμηνῶν, ἤτοι λεπτῶν δερμάτων ἐπὶ τούτῳ κατειργασμένων, πρὸς χρῆσιν τῶν ἀντιγραφέων χειρογράφων. Τὰ ἔργα ὅμως, τῶν ὁποίων ἀντίγραφα εὑρίσκοντο εἰς τὸ ἐμπόριον, ἦσαν πολὺ ὀλίγα—μόλις περὶ τὰ ἑκατόν, ἐν συνόλῳ, τὸ πλεῖστον θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικά. Εἰς τὰς βιβλιοθήκας ὅμως τῶν πανεπιστημίων καὶ μοναστηρίων καὶ ἡγεμόνων τινων ὑπῆρχον συλλογαὶ δύο καὶ τριῶν χιλιάδων τόμων ἑκάστη.

Τοιαύτη ἦτο ἡ θέσις τοῦ βιβλίου, ὅτε ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἐφευρέθη ἡ τυπογραφία, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἠγέρθη εἰς διαφόρους χώρας τὸ ζήτημα τῆς μεταφράσεως καὶ διαδόσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐκ τρίτου, ἡ Ἀναγέννησις τῶν Γραμμάτων ἐδημιούργησε καὶ αὐτὴ τεραστίαν ζήτησιν βιβλίων, ἰδίως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος.

Ἀλλ᾽ ἡ ἐξέλιξις τοῦ βιβλίου δὲν μετεπήδησεν ἀποτόμως ἀπὸ τὰ χειρόγραφα εἰς τὰ ἔντυπα. Μεταξὺ τῶν δύο ἐμεσολάβησε μία μεταβατικὴ τέχνη—ἡ ***ξυλογραφία***—ἥτις βαθμηδὸν παρεσκεύασε τὴν ***τυπογραφίαν***, ἤτοι τὴν ἐκτύπωσιν κειμένων διὰ τῆς συνθέσεως κινητῶν χαρακτήρων μεταλλικῶν.

Ὡς γνωστόν, πολὺ πρὸ τοῦ 15ου αἰῶνος εἶχεν ἀρχίσει ἡ χρησιμοποίησις ***ξυλογραφιῶν*** εἰς τὰ χειρόγραφα πρὸς στολισμὸν αὐτῶν, δι᾽ εἰκόνων καλλιτεχνικῶν, χαρακτήρων εἰς τὴν ἀρχὴν κεφαλαίων, λέξεων, στίχων καὶ ὁλοκλήρων σελίδων. Αἱ ξυλογραφίαι αὗται, ἀλειφόμεναι μὲ μελάνην διαφόρων χρωμάτων, ἀπετυπώνοντο διὰ πιέσεως ἐπὶ τῆς μεμβράνης τοῦ βιβλίου καὶ τὰ κείμενα συνεπληροῦντο διὰ χειρός. Ἐπίσης διάφοροι ἡγεμόνες ἐχρησιμοποίουν ξυλογραφίας ἀναπαριστώσας τὰς μονογραφίας των, καὶ αἱ μονογραφίαι αὗται ἀπετυπώνοντο εἰς τὰς δημοσίας προκηρύξεις, διατάγματα κτλ. τῶν ἡγεμόνων ἐκείνων. Ἐκ τῆς τοιαύτης χρήσεως ξυλογραφιῶν ἐγεννήθη βαθμηδὸν ἡ ἰδέα τῆς χρησιμοποιήσεως κινητῶν χαρακτήρων, οἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ συνδυασθοῦν πρὸς σχηματισμὸν λέξεων, στίχων καὶ σελίδων, καὶ κατόπιν διαλυόμενοι, νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς νέους συνδυασμούς. Ἐκ τῆς ἰδέας αὐτῆς προῆλθεν ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ χρῆσις ξυλογραφιῶν καὶ κινητῶν χαρακτήρων ἦτο γνωστὴ ἐν Κίνᾳ καὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ Γουτεμβεργίου. Λέγεται ὅτι ἐν Κίνᾳ κατὰ τὸ ἔτος 175 μ. Χρ. τὰ ἱερὰ συγγράμματα τῶν Κινέζων ἐχαράχθησαν ἐπὶ πλακῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν ἀποτυπώματα. Πάντως εἶναι βέβαιον ὅτι κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα μ. Χρ. τὰ ἱερὰ Κινεζικὰ συγγράμματα ἐξετυπώθησαν διὰ ξυλογραφιῶν, ἀλλὰ τοιαῦτα ἔντυπα βιβλία δὲν ἐγενικεύθησαν πρὸ τοῦ 10ου αἰῶνος. Ἐν Ἰαπωνίᾳ τὰ ἀρχαιότατα ἔντυπα ἐκ ξυλογραφιῶν βιβλία εἶναι τῶν ἐτῶν 764 — 770 μ. Χρ. Λέγεται ὅτι ἀπὸ τοῦ 11ου αἰῶνος ἤρχισαν οἱ Κινέζοι νὰ χρησιμοποιοῦν κινητοὺς χαρακτῆρας ἐκ πηλοῦ. Εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον ὑπάρχει βιβλίον τι ἐκτυπωθὲν ἐν Κορέᾳ διὰ κινητῶν χαρακτήρων κατὰ τὸ ἔτος 1337. Οἱ Κορεᾶται μάλιστα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 15ου αἰῶνος, δηλαδὴ μίαν γενεὰν πρὸ τοῦ Γουτεμβεργίου, ἐχρησιμοποίουν κινητοὺς χαρακτῆρας ἐκ χαλκοῦ. Βεβαίως ἡ χρησιμοποίησις τοιούτων χαρακτήρων εἰς τὰς γλώσσας τῆς Κίνας, Ἰαπωνίας καὶ Κορέας ἦτο ἁπλουστέρα ἢ εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, διότι εἰς ἐκείνας τὰς γλώσσας, ὡς γνωστόν, καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη οἱ χαρακτῆρες (τὰ ψηφία τοῦ ἀλφαβήτου, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν μίαν Εὐρωπαϊκὴν ἔκφρασιν) δὲν εἶναι ψηφία μεμονωμένα (ὅπως παρ᾽ ἡμῖν) οὔτε φθόγγοι ἢ συλλαβαί, ἀλλὰ λέξεις ὁλόκληροι καὶ πολλάκις φράσεις, οὕτως ὥστε 3—4 χαρακτῆρες νὰ ἀποτελοῦν ὁλόκληρον παράγραφον. Ἡ χρησιμοποίησις λοιπὸν τοιούτων χαρακτήρων κινητῶν ἦτο ἐπινόησις ἀναγομένη μᾶλλον εἰς τὴν ξυλογραφίαν ἢ εἰς τὴν τυπογραφίαν.

Πάντως ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐπικοινωνίας μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἄπω Ἀνατολῆς, εἶναι πλέον ἢ βέβαιον ὅτι μήτε ἡ ξυλογραφία μήτε ἡ ἐφεύρεσις κινητῶν χαρακτήρων μετεφέρθη ἐκ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Δύσιν, ἀλλ' ἀνεπτύχθη ὅλως ἀνεξαρτήτως ἐν Εὐρώπῃ. Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἀπεκρυσταλλώθη ἡ ἰδέα τῆς ἐκτυπώσεως κειμένων ἀποτελουμένων ἐκ τῆς συνθέσεως κινητῶν χαρακτήρων, πάλιν ἐμεσολάβησεν ἥμισυς αἰὼν καὶ πλέον, ἕως οὗ τελειοποιηθῇ ὁπωσδήποτε ἡ ἐφεύρεσις, στοιχεῖα, πιεστήρια, μελάνη, χάρτης κτλ. Βεβαίως τὰ βιβλία, ἅτινα διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, τοῦ 15ου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 16ου αἰῶνος, φαίνονται κακέκτυπα καὶ ἄτεχνα. Ὅταν ὅμως ἐνθυμηθῶμεν ὅτι αἱ διάφοροι τέχναι, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐξ ἀνάγκης ἐστηρίχθη ἡ τυπογραφία, εὑρίσκοντο τότε εἰς τὰ σπάργανα, θὰ ἀποδώσωμεν πλήρη τὴν ὀφειλομένην τιμὴν εἰς τοὺς ὀλίγους ἐκείνους ἄνδρας, ὡς τὸν Γουτεμβέργιον καὶ τοὺς συγχρόνους καὶ διαδόχους του, οἵτινες κατώρθωσαν διὰ τῆς σκέψεως καὶ τοῦ πειραματισμοῦ νὰ προαγάγουν τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας, ἥτις ἐσημείωσε μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας καμπὰς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως.

Η ΧΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

Καὶ φοβοῦ καὶ σέβου τὸν πλοῦτον· διότι εἶναι τῷ ὄντι ἢ τὸ μέγιστον πάντων τῶν κακῶν, ἢ τὸ μέγιστον πάντων τῶν ἀγαθῶν. Καὶ ὅταν μὲν σπουδάζῃ νὰ προμηθευθῇ αὐτὸν ἡ πλεονεξία, οὐδεμία πλέον τότε ἀσφάλεια παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· ἡ φιλία ἀναξίως προδίδεται· ἡ εὐθύτης καὶ ἡ καλὴ πίστις ἐκλείπουσι· τὸ αἷμα ρέει πανταχόθεν· τὰ δηλητήρια παρασκευάζονται· ἡ φύσις ἐξαγριοῦται. Ὅταν δὲ συνάγῃ καὶ συσσωρεύῃ αὐτὸν ἡ φιλαργυρία, ἡ ὠφέλιμος βιομηχανία ἀποθαρρύνεται· αἱ ἀναγκαῖαι τέχναι μαραίνονται· οἱ πτωχοὶ ἀποθνήσκουσιν. Ὅταν δὲ καταναλίσκῃ αὐτὸν ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ πολυτέλεια, τὰ ἤθη διαφθείρονται· ὁ γάμος διαλύεται· αἱ διάφοροι τῶν ἀνθρώπων τάξεις δὲν διακρίνονται· τὸ περιττὸν ἀπορροφᾷ τὸ ἀναγκαῖον· ψευδὴς μεγαλοπρέπεια καὶ λαμπρότης καλύπτει γενικὴν ἀθλιότητα καὶ δυστυχίαν· οἱ μεγάλοι ἀφανίζονται καὶ παύουσι τοῦ νὰ ἦναι μεγάλοι· τὸ ἔθνος ταπεινοῦται· μάτην ζητεῖται ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ μεγαλοψυχία τῶν προγόνων· ἐν τοῖς ἀπογόνοις δὲν ὑπάρχει, εἰ μὴ τὸ ὄνομα καὶ ὁ τίτλος.

Ἀλλ' ὅταν διανέμῃ καὶ διαχειρίζηται τὸν πλοῦτον ἡ ἀγάπη, τότε ὁ πλοῦτος εἶναι ἡ παντοδυναμία τοῦ ἀνθρώπου· δημιουργεῖ, οὕτως εἰπεῖν, νέον κόσμον ἐν τῇ φυσικῇ τάξει· πανταχοῦ μεταδίδει ζωήν· πανταχοῦ διασπείρει ἀφθονίαν· εἶναι τὸ κέντρον καὶ ἡ ἀμοιβὴ τοῦ κόπου καὶ τῆς ἐργασίας· ἐπιζητεῖ τὴν ἀξίαν καὶ ἱκανότητα· προλαμβάνει τὴν ἔνδειαν· ἀπομάσσει τὰ δάκρυα τῶν δυστυχούντων· συντρίβει τὰ δεσμὰ τῶν αἰχμαλώτων· στηρίζει τὴν κλονουμένην αἰδῶ· ἐπαναφέρει τὸν γάμον εἰς τὰ νόμιμα αὐτοῦ δίκαια· κατοικίζει τὰς ἐρήμους· ἀποδίδει τὴν εὐφορίαν εἰς τοὺς ἐγκαταλελειμένους ἀγρούς. Καὶ εἶναι λοιπὸν ὁ ἐλεήμων πλούσιος, ὁ ἐν τῇ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπῃ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ διαχειριζόμενος, ὄργανον τῆς Θείας Προνοίας ἐπ' εὐδαιμονίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος.

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

[Δευτέρα διάλεξις, δοθεῖσα ἐνώπιον τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τῇ 30 Νοεμβρίου 1935, ὑπὸ τοῦ κ. Η. Clavier, Καθηγητοῦ τῆς Διαμαρτυρομένης Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Μομπελλιέ).

Ὁ μέγας διανοούμενος τῆς Γαλλικῆς Ἀναμορφώσεως, ὁ ***Ἰωάννης Καλβῖνος***, κατώρθωσε νὰ περισυνάξῃ καὶ νὰ συστηματοποιήσῃ τὸς διεσπαρμένας αὐθορμήτους σκέψεις τῶν προκατόχων του, καὶ νὰ θέσῃ ἐπ' αὐτῶν τὴν σφραγῖδα τῆς ἰδίας αὐτοῦ σκέψεως καὶ τοῦ ἀπτοήτου αὐτοῦ χαρακτῆρος.

Ὁ Καλβῖνος ἦτο ἐκ φύσεως καὶ ἐξ ἐκλογῆς Λατινιστής, ὡς τοιοῦτος δὲ ἀναπαριστᾷ κατὰ τὴν σκέψιν καὶ τὴν γλῶσσαν ὅλην τὴν ἐπιβολήν, ἥτις ἔδιδεν εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν ἔργον τὸν παγκόσμιον αὐτοῦ εὔκοσμον, ἐμπειρότεχνον καὶ ἀσυναγώνιστον χαρακτῆρα, εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς διανοήσεως. Τὴν Λατινικὴν ὁ Καλβῖνος γράφει ὡς ὁ Τάκιτος, εἰς τὸν ὁποῖον ἄλλως τε ὡμοίαζεν οὐκ ὀλίγον κατὰ τὸν χαρακτῆρα. Ἦτο δὲ συνάμα ὁ κυριώτερος δημιουργὸς τοῦ Γαλλικοῦ πεζοῦ λόγου. Ὁ ἕτερος, ὁ Montaigne, ἂν καὶ μεταγενέστερος τοῦ Καλβίνου, ἦτο ὀλιγώτερον συγχρονισμένος. Οἱ δύο αὐτοὶ Γάλλοι εἶνε δύο τύποι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι—ὁ Montaigne νωχελής, σκεπτικιστής, ἐνδοιάζων περὶ πάντων, σκορπίζων ἀφειδῶς τὸ τάλαντόν του, συνήγορος τῆς ἐλαφρᾶς ζωῆς, πρὸς τὴν ὁποίαν εἰσάγει τὸν ἀνύποπτον ἀναγνώστην διὰ τερπνῶν ὁδῶν καὶ καταφύτων, ἠνθισμένων λειμώνων, ὅπου προχωρεῖ εὐκόλως καὶ εὐχαρίστως, μέχρι τῆς στιγμῆς ὅτε ἀποκαλύπτει τὴν γυμνότητά του πρὸς ἔκπληξιν καὶ ἐλαφρὰν ἀηδίαν τοῦ ἀναγνώστου.

Ὁ Καλβῖνος, ἀντιθέτως, ἑλκύει καὶ κρατεῖ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου ὄχι διὰ τερπνῶν εἰκόνων καὶ φράσεων, ἀλλὰ διὰ τοῦ πλήθους τῶν ἰδεῶν, ἃς ἐκθέτει καὶ ὑπονοεῖ. Δὲν κουράζει τὸν ἀναγνώστην, διότι δὲν σπαταλᾷ τὴν σκέψιν, ἀλλὰ τὸν προειδοποιεῖ, ὅτι ὁ δρόμος τῆς ζωῆς δὲν διέρχεται πάντοτε διὰ ἠνθισμένων λειμώνων, ἀλλὰ καὶ δι' ἀγρίων μονοπατίων ἐπὶ κρημνωδῶν βουνῶν, ***διὰ νὰ ἀσκῆται ἡ πίστις***. Πῶς νὰ μὴ σκεφθῇ τις τὴν σημασίαν τῆς προειδοποιήσεως ἐκείνης: «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν»;

Μετὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἐκ τῆς ὁποίας ἄλλως τε καὶ μόνης ἀντλεῖ τὴν διδαχήν του, ὁ Καλβῖνος εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ κυριωτέρα πηγὴ τῆς Γαλλικῆς θεολογίας.

Αἱ μεγάλαι γραμμαὶ τῆς θεολογίας τοῦ Καλβίνου.

Α'. ***Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ.*** Ἡ ἀφετηρία τῆς θεολογίας τοῦ Καλβίνου εἶναι ὁ Θεός. Οὐχὶ θεὸς μεμακρυσμένος καὶ ἀπομεμονωμένος ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, φιλοσοφικὴ ὀντότης, ἀφῃρημένη ἰδέα, ἀλλὰ Θεός, ὅστις λαλεῖ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τοῦ ὁποίου τὴν φωνὴν οἱ ἄνθρωποι ἀκούουν καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ὁμιλοῦν. Πρόκειται περὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι αὐθεντία, ἐπιβεβαιουμένη ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς μαρτυρίας τοῦ Πνεύματος. Οὕτω δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης ἐνεργείας τῆς Χριστιανικῆς σκέψεως καὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκονται στενῶς συνδεδεμένοι. Ἐν δὲ τῷ Χριστῷ ἡ ἕνωσις αὕτη εἶναι ἔτι τελειοτέρα.

Ὑπάρχει μία φυσικὴ γνῶσις τοῦ Θεοῦ — καὶ αὕτη χάρις ἐκ Θεοῦ — ἥτις ὑπο-

κινεῖ τὴν καρδιὰν καὶ τὴν συνείδησιν, ὑπεμφαίνουσα τὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σκήνωσιν τοῦ Θεοῦ. Ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας ὅμως ἡ φυσικὴ αὕτη γνῶσις εἶναι ἀτελὴς καὶ ἀνεπαρκής, διότι ἔχει στρεβλωθῆ. Παρέστη ἀνάγκη ἀποκαλύψεως—τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Δύο βαθμοὶ ὑπάρχουν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Θείου λόγου. Ὁ πρῶτος ἀποκαλύπτει τὸν Θεὸν ὡς δημιουργόν, ὁ δεύτερος ὡς Θεὸν ***Σωτῆρα***. Τὴν δευτέραν διακρίνει τῆς πρώτης ἡ Πίστις, τὴν ὁποίαν ἀποκομίζει καὶ ἡ Ζωή, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Λόγος εἰς τὴν ψυχήν.

Πρόκειται περὶ μιᾶς σχέσεως ὀργανικῆς καὶ ἀμέσου, μεταξὺ τοῦ Λόγου καὶ τῆς Πίστεως, μᾶλλον παρὰ μιᾶς ὑποτελείας τῆς πίστεως εἰς τὴν γνῶσιν. Διὰ τὸν Καλβῖνον, ὅπως καὶ διὰ τὸν Ἅγιον Ἄνσελμον, ***ἡ πίστις ἐπιζητεῖ τὴν διάνοιαν*** καὶ τὴν ὁδηγεῖ (fides quaerens intellectum) μᾶλλον παρὰ νὰ ὁδηγῆται ὑπ᾿ ἐκείνης. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ πίστις φαίνεται ἀκολουθοῦσα τὴν ὁδηγίαν τῆς διανοίας, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ πίστις δὲν προϋπῆρχεν, ἀλλ᾿ ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἀδρανὲς στάδιον τῆς ***προετοιμασίας***. Τοῦτο σημαίνει ὅτι βαίνομεν ἐκ πίστεως εἰς γνῶσιν, ἐκ γνώσεως εἰς πίστιν ἐν προετοιμασίᾳ, ἐκ πίστεως ἐν προετοιμασίᾳ εἰς πίστιν ἀποκεκαλυμμένην, πλήρη. Ἐκ παραλλήλου δέ βαίνομεν ἐκ γνώσεως ὑποτυπώδους ἀτελοῦς καὶ ἀβεβαίας, εἰς γνῶσιν προϊοῦσαν, ὁλοὲν τελειοτέραν—εἰς ***ἐπίγνωσιν.***

Ἡ πίστις εἶναι ***βεβαιότης*** κατὰ πολὺ ἀνωτέρα καὶ βαθυτέρα πάσης διανοητικῆς παραστάσεως, πάσης διανοητικῆς γνώσεως. Εἶναι ***βεβαιότης τῆς καρδίας***, ἥτις εὑρίσκεται ἐν ἀμέσῳ ἐπαφῇ πρὸς τὸ Πνεῦμα. Καὶ ἐν τῇ κοινῇ ταύτῃ σχέσει αὐτῶν πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ μυστικὴ πρὸς ἀλλήλας συγγένεια τῶν δύο τούτων.

Καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη ἀποκαλύπτονται εἰς τὴν διάνοιαν καὶ ἐπισφραγίζονται ἐν τῇ καρδίᾳ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ μεταδίδεται εὐθὺς εἰς τὴν καρδίαν, ὅπερ σημαίνει ὅτι εἶναι ἐνέργεια ἐξ ἀρχῆς ***ἐσωτερική***. Οὕτω δὲ ἀποκλείεται κάθε ἑρμηνεία ὑλιστικὴ τοῦ γράμματος ἢ τῶν σημείων. Τοῦτ᾿ αὐτὸ ἀποδεικνύει ἀκόμη καὶ ἡ ἐξέτασις τῆς σχέσεως, τὴν ὁποίαν διετύπωσεν ὁ Καλβῖνος μεταξὺ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τοῦ Θείου λόγου. Τὸ γράμμα, περίβλημα τοῦ λόγου καὶ τοῦ Πνεύματος, δέον νὰ σεβασθῶμεν ὡς τὸ ἱερὸν ἄδυτον, τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς. Δὲν προσφέρει ὅμως ὁ Καλβῖνος δεισιδαίμονα λατρείαν, ἀλλ᾿ ἀσκεῖ πολλάκις, ἐν πάσῃ ταπεινοφροσύνῃ καὶ σεβασμῷ, ἀνεξαρτησίαν πραγματικήν. Ἄλλως τε τὸ δόγμα τῆς ἐσωτερικῆς μαρτυρίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὐσιῶδες δόγμα τῆς θεολογίας τοῦ Καλβίνου, ἀποκλείει πᾶσαν ὑπερβολὴν ὡς πρὸς τὸ γράμμα. Ἐδῶ ὅμως διαφαίνεται ἕτερος κίνδυνος, ὁ τῆς ἀκρότητος τοῦ μυστικισμοῦ, ὅστις ἀξιοῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ φῶς, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία ἥτις διέκρινε τοὺς μυστικοπαθεῖς ἐκείνους «πεφωτισμένους» (illuminati). Ὁ Καλβῖνος, κανόνα τῆς σκέψεως ἔχων πάντοτε τὸ μέτρον, τὴν ἰσορροπίαν καὶ τὴν εὐθυκρισίαν, ἀποκρούει τὴν ἀξίωσιν ταύτην τῶν Ἀναβαπτιστῶν, ἀποδεικνύων ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν συνταυτίζεται μὲ τὴν ἀτομικὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ διατηρεῖ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀτομικότητα.

Πρόκειται περὶ μιᾶς ***ἐσωτερικῆς μαρτυρίας***, ἡ ὁποία γίνεται ἀντιληπτὴ ὑπὸ

τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ὁλοκλήρου, μετὰ τῆς καρδίας καὶ τῆς συνειδήσεως. Βεβαιοῦται δὲ καὶ ἐπισφραγίζεται ὁ λόγος ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ μένει ἐγκεχαραγμένος Διὰ τῆς πνευματικῆς δὲ ταύτης συνεργασίας τοῦ Λόγου, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς Πίστεως, ἀποκαλύπτεται εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Δὲν ὑπάρχει ἀποκάλυψις ἄνευ ἐμπνεύσεως, οὐδὲ ἔμπνευσις χωρὶς ἀποκάλυψιν ἱκανὴν νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ αὐτή. Ἡ δὲ ἰσχυρὰ σκέψις τοῦ Καλβίνου μᾶς κάμνει νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν μεταδοτικότητα τῆς ἀκατασχέτου δυνάμεως τοῦ Πνεύματος, χωροῦντος ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν, ἐκ τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ Πνεῦμα καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Μεταξὺ τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Πνεύματος ὑπάρχει θεία τις συγγένεια, ἥτις ἑνώνει ταῦτα ὀργανικῶς, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν μίαν Παρουσίαν, ἥτις ἐξαπολύει τὸν δυναμισμόν της. Εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Αἰωνίου Λόγου, οὗτινος ναὸς εἶναι ὁ Γραπτὸς Λόγος, διὰ τοῦ ὁποίου ἀκτινοβολεῖ, ὡς ἀκτινοβόλει ἐν τῷ Ἰησοῦ τῷ ἐνσαρκωθέντι Υἱῷ.

Εἰς τὴν μελέτην του ἐπὶ τοῦ Θείου Λόγου ὁλόκληρος ἡ διδαχὴ τοῦ Καλβίνου περὶ ἀνθρώπου καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐκτίθεται ἐκπεφρασμένως ἢ καὶ σιωπηρῶς ὑπονοεῖται.

Β΄. ***Ἡ Ἐκκλησία.*** Πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ Λόγου ἀνταποκρίνεται τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι τρόπον τινὰ μία ἐπιγραφὴ θεία εἰς χαρακτῆρας ζῶντας. Εἶναι ὡσαύτως καὶ ἓν ὀργανικὸν σύνολον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐνσαρκοῦται ἓν Πνεῦμα—τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου. Ἡ Ἐκκλησία, ὁρατή τε καὶ ἀόρατος, εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἀόρατος Ἐκκλησία περιλαμβάνει ὄχι μόνον τοὺς πιστοὺς τοὺς ζῶντας ἐπὶ γῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν οὐρανῷ, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγγέλους. Ἐν τούτοις ἡ ἀόρατος Ἐκκλησία εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ὁρατὴν — καθότι μία καὶ μόνη εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ἡ ἐπίγειος Ἐκκλησία συμμετέχει πάντων τῶν ταλαιπωριῶν καὶ τῶν ἀτελειῶν πάντων τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων. Δὲν εἶναι δὲ ἡ Ἐκκλησία μόνον ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ ***τοῦ κόσμου*** — σαρκικὴ καὶ ἁμαρτωλὴ — παρ᾽ ὅλα δὲ ταῦτα εἶναι καὶ ***ἁγία,*** ὡς εἶναι καὶ ***μία.*** Ἡ Ἐκκλησία αὕτη εἶναι ἀνθρωπίνη, ὑποκειμένη εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἀντιλήψεις καὶ ἀποφάσεις. Εἶναι ὅμως ὑπέροχον τὸ μεγαλεῖον τῆς ὁρατῆς Ἐκκλησίας, καθ᾽ ὅσον ἡ ἀόρατος Ἐκκλησία ἔχει συσσωματωθῆ μετ᾽ αὐτῆς. Ὁ Καλβῖνος ἀπαγορεύει νὰ ζητήσῃ οἱος δήποτε ἄνθρωπος νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν Θεὸν εἰς τὴν κρίσιν Του ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν Ἐκλεκτῶν, οἵτινες μέλλουν νὰ ἀποτελέσουν τὴν ἀόρατον Ἐκκλησίαν. «Ἐν ἀναμονῇ, λέγει, τῆς ἡμέρας τῆς Κρίσεως, ὀφείλομεν ἡμεῖς νὰ ζῶμεν, νὰ δρῶμεν, νὰ σκεπτώμεθα καὶ νὰ κρίνωμεν ***ἐπιεικῶς ἐν ἀγάπῃ,*** προσπαθοῦντες νὰ φέρωμεν εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀφορισθέντας, τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ τοὺς Μωαμεθανούς». Εἰς τὰς λέξεις ταύτας βλέπομεν ὅτι τὸ ***δόγμα τοῦ προορισμοῦ*** — δόγμα εἰδικῶς τοῦ Καλβίνου καὶ οὐχί τινος τῶν μαθητῶν του — ἐμφανίζεται παραδόξως ὡς μία ῥοπή, ἢ μᾶλλον εὐχή, πρὸς τὴν παγκοσμίαν ἀποκατάστασιν.

Ὁ Καλβῖνος ἐπεδίωξε πρωΐμως τὴν πλέον εὐρεῖαν ***οἰκουμενικότητα*** μὲ ζῆλον καὶ ἐπιμονήν. Τὸν βλέπομεν ἐργαζόμενον μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἐπιμέ-

λειαν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως, ὄχι μόνον μετὰ τῶν Λουθηρανῶν καὶ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ζβιγγλίου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν. Αὐτός, ἦτο, ὅστις κατόπιν ἰδίων διαπραγματεύσεων μετὰ τοῦ μαινομένου ἐναντίον του Λουθήρου ἔλεγε: «Καὶ ἂν ἀκόμη μὲ ἔλεγε Διάβολον, ἐγὼ δὲν θὰ ἔπαυον νὰ τὸν θεωρῶ ὡς Προφήτην τοῦ Θεοῦ!» Αὐτός, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιρροὴ ἐπεξετάθη ἐπὶ μεγάλων τμημάτων τοῦ Λουθηρανισμοῦ, τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀνεξαρτήτων Ὁμολογιῶν. Αὐτὸς, ὅστις ἐπὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ προβλήματος τῆς Εὐχαριστίας ὑπεστήριξε τὸ δόγμα τῆς Πραγματικῆς, ἀλλὰ Πνευματικῆς Παρουσίας — δόγμα οἰκουμενικόν, παραδεδεγμένον σήμερον καὶ πολὺ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ Πρεσβυτεριισμοῦ. Αὐτὸς, εἰς τὴν περίφημόν του ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Θωμᾶ, ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας, ἔγραφε: «Θὰ διέπλεον εὐχαρίστως δέκα θαλάσσας, ἂν ἦτο ἀνάγκη, διὰ νὰ ὑποστηρίξω τὴν Ἕνωσιν».

Πρόδρομος τῆς Στοκχόλμης καὶ τῆς Λωζάννης, ὁ Καλβῖνος δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ ἀκόμη διὰ τῆς ἰσχυρᾶς του σκέψεως, τῆς τόσον θαυμασίως ἰσορροπημένης καὶ μεμετρημένης, μίαν γενεάν, ἥτις ἔχει ἀνάγκην ἐναρμονίσεως, ὥστε εἰς τὰς δυσκόλους ἀποφάσεις, νὰ δύναται νὰ καταφεύγῃ εἰς τὸ σάλπισμα ἑνὸς οἰκουμενικοῦ συναγερμοῦ.

Ἡ μετὰ τὸν Καλβῖνον Γαλλικὴ θεολογικὴ σκέψις.

Ὁ Θεόδωρος Βέζας, ὅστις ὑπῆρξε διὰ τὸν Καλβῖνον ὅ,τι ὁ Μελάγχθων ὑπῆρξε διὰ τὸν Λούθηρον, θὰ ἦτο ἐνδεδειγμένος διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον ἐκείνου, καίτοι δὲν ἦτο πεπροικισμένος μὲ τὸ μεγαλοφυές του χάρισμα, ἐὰν αἱ περιπέτειαι τοῦ μακροῦ του σταδίου τῷ ἐπέτρεπον νὰ συγκεντρωθῇ περισσότερον.

Κατὰ τὸ 30$^{\text{ετὲς}}$ διάστημα τῆς ἀκμῆς, αἱ Διαμαρτυρόμεναι Ἀκαδημίαι τοῦ 17$^{\text{ου}}$ αἰῶνος ἐλαμπρύνθησαν ὑπὸ ὁλοκλήρου πλειάδος ἐξόχων διανοουμένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων προεῖχεν ὁ Amyrault, ὅστις ἐφημίσθη διὰ τὴν θεωρίαν τῆς ὑποθετικῆς παγκοσμίου ἀποκαταστάσεως, νομίζων ὅτι διὰ ταύτης ἔμενε πιστὸς εἰς τὴν μνήμην τοῦ Καλβίνου.

Μετὰ τοῦτο ἐπῆλθεν ἡ νὺξ τῶν διωγμῶν καὶ τῆς ἐξορίας τῆς Ἐρήμου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ὀρθολογισμὸς ἐπετέλει καταστροφὰς εἰς τὴν Γενεύην, ὅπου εἶχε λησμονηθῇ ὁ Καλβῖνος.

Ἡ ἐπίσημος ἀνάστασις τοῦ Γαλλικοῦ Προτεσταντισμοῦ κατὰ τὸ 1802 ἔσχεν ὡς ἐπακόλουθον μίαν μεγάλην ἀναζωπύρησιν θρησκευτικήν, ὀφειλομένην εἰς διαφόρους ἐπιδράσεις καὶ πρὸ παντὸς εἰς τοὺς Ἄγγλους Μεθοδιστάς. Οὕτω δὲ κατετροπώθη ὁ ὀρθολογισμός, ἀλλὰ δι' ἄλλων μέσων ἀπὸ τὰ τοῦ Καλβίνου.

Εἰς τὸ περιθώριον τῆς ἀφυπνίσεως, ἀνεφάνη Ἑλβετὸς διανοούμενος, Γάλλος δὲ τὴν καταγωγήν, τὴν καρδίαν, τὸ πνεῦμα, τὸ ὕφος, ὁ Ἀλέξανδρος Βινέ (Vinet), νέος φωστήρ, ὅστις δὲν ἐβράδυνε νὰ γίνῃ ὁ κυριώτερος παράγων τῆς νεωτέρας Γαλλικῆς θεολογίας τοῦ 19$^{\text{ου}}$ αἰῶνος. Θὰ ἦτο δύσκολον νὰ εὑρεθῇ εἰς τὰς σφαίρας ἔνθα ἐκινήθη μὲ τελείαν παρρησίαν ὁ Βινέ, πνεῦμα μᾶλλον εὔρυθμον, ἐχέφρων καὶ μεμετρημένον ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Εἰς τοῦτο δὲ συναντᾷ τὴν τόσον τελείως ἰσορροπημένην καὶ ἐξόχως Γαλλικὴν σκέψιν τοῦ Καλβίνου, τὸν ὁποῖον

δυστυχῶς δὲν ηὐτύχησε νὰ γνωρίσῃ καλῶς, ἀλλὰ ἐν ἀγνοίᾳ του ἀνέστησεν.

Καὶ ἄλλοι θεολόγοι διαφόρων τάσεων οἵτινες ἀποδίδουν εἰς τὸν Βινὲ τὸν αὐτὸν εὐλαβῆ σεβασμὸν καὶ διεκδικοῦν τὴν τιμὴν νὰ κηρύττωνται φίλοι αὐτοῦ, εἶναι ἐν Ἑλβετίᾳ οἱ Σεκρετὰν καὶ Φρονέλ, ὁ Αὔγουστος Σαβατιέ, ὁ Ἐρρῖκος Μπουᾶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἄλλοι.

Κατόπιν τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου παριστάμεθα εἰς μίαν ἐκπληκτικὴν καὶ μεγαλειώδη ἀναζωογόνησιν τοῦ Καλβινισμοῦ. Ὁ Κάρολος Μπάρθ προσεκόμισε τὴν πρωτότυπον δυναμικήν του προσωπικότητα· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο προητοιμάζετο ἀπὸ πολλοῦ. Οἱ ἐκ Στρασβούργου λόγιοι Ρόϊς καὶ Κούνιτζ διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἁπάντων» τοῦ Καλβίνου συνετέλεσαν ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰς τὴν προετοιμασίαν αὐτήν.

Ἡ ἀναζωογόνησις ἄλλως τε, αὐτὴ παρουσιάζει χαρακτῆρα ποικίλον· δὲν ἀποκλείεται δὲ ἐξ αὐτῆς καὶ ἡ πρὸς τὸν Βινὲ ῥοπή. Ὅπως καὶ ἂν συμβαίνῃ ὡς πρὸς τὰς τόσον ἐνδιαφερούσας παραλλαγὰς ἑνὸς ἰσχυροῦ καὶ γονίμου κινήματος ἰδεῶν, ἡ Γαλλικὴ Διαμαρτυρομένη Σκέψις, ἥτις ἐπὶ μακρὸν διετέλεσεν ὡσεὶ ἀποκοπεῖσα ἀπὸ τῶν πηγῶν της, εἰς τοιοῦτον μάλιστα βαθμόν, ὥστε νὰ μὴ ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὰς εἶχεν ἐν μέρει ἐπανεύρει, σήμερον συνεδέθη μὲ τὴν ἐθνικὴν παράδοσιν. Εἶναι δὲ λόγος χαρᾶς καὶ ὑπερηφανίας δι᾿ αὐτὴν νὰ συναισθάνεται ὅτι ἡ ἐθνικὴ παράδοσις εἶναι σήμερον οἰκουμενική. Τοιουτοτρόπως ἐν τῇ οἰκείᾳ σφαίρᾳ ἥτις εἶναι καὶ ἡ ἀνωτάτη, ὡς εὐρυτάτη ὅλων, αὐτὴ ὑπερίπταται πασῶν τῶν ἄλλων καὶ τὰς συνδέει. Ἡ σκέψις αὐτὴ ἡ θρησκευτική, ἀνταποκρίνεται πρὸς τύχας ἐθνικάς, οἵτινες βαίνουν μοιραίως καὶ ἀκατασχέτως πρὸς τὴν παγκοσμιότητα, μέχρι καὶ αὐτοθυσίας, μάλιστα δέ, αὐτοθυσίας ὑπὲρ τῶν Χριστιανικῶν της ἰδεωδῶν, ὁπόταν ἡ αὐτοθυσία καθίσταται μία ἐπιτακτικὴ ὑποχρέωσις.

Δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀνάμνησις τῶν αἱματοβαφῶν σπορῶν, εἴτε ἐν Γαλλίᾳ, εἴτε ἔξω τῆς Γαλλίας, ἥτις ἀπέδωκε τὰς εὐγενεστάτας συγκομιδάς. Εἶναι ἡ ἀνάμνησις ὅλων τῶν Ὁμολογητῶν καὶ Μαρτύρων τῆς Χριστιανικῆς σκέψεως καὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν θέλομεν νὰ πανηγυρίσωμεν, περατοῦντες τὴν μελέτην μας. Νὰ μνημονεύσωμεν τὸ αὐστηρὸν καὶ μεγαλειῶδες μάθημα, τὸ ὁποῖον ὁ κόσμος τραυλίζει τρέμων, ἡμεῖς ὅμως μὲ τὴν χάριν μιᾶς ἀκτινοβόλου ἐλπίδος ἐπαναλαμβάνομεν: «Ἐὰν ὁ κόκκος σίτου δὲν πέσῃ εἰς τὴν γῆν καὶ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν ὅμως ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. Ὅστις ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, θέλει ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὅστις ἀπολέσει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἕνεκεν Ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, οὗτος θέλει σώσει αὐτήν!»
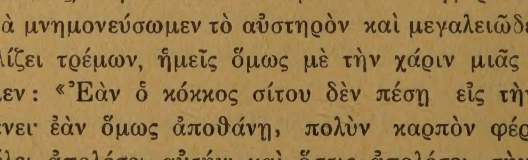
(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) *H. Clavier.*